

Gift på jobb

Hvor tett kan man være som forskere når man også er et par?
Johanna og Fridtjof jobber gjerne ved samme spisebord.
Silje og Eva går derimot i hver sin kantine.

Side 14–19

**DET ER TYPISK
NORSK Å TENKE
FREMOVER.**

MEN IKKE LENGER ENN FIRE ÅR.

Prioritering er blant politikernes viktigste – og vanskeligste – oppgaver. Samtlige partier er enige om at Norges fremtid heter "kunnskapssamfunnet". Likevel blir forskning og innovasjon en salderingspost år etter år. Kan det skyldes at det er mer fristende å prioritere områder som gir raskere og mer synlige resultater? Kunnskap og kompetanse vil være vår viktigste ressurs i fremtiden. Derfor må Norge satse på hjernekraft. Det krever at politikerne har vilje og mot til å tenke lenger frem enn til neste Stortingsvalg.

MED HJERNEKRAFT SKAL FREMTIDEN SKAPES

Hjernekraftverk er en kampanje fra Forskerforbundet. www.hjernekraftverk.no

**HJERNE
KRAFT
VERK**

22: Samtalen

Det begynte med et eksamenshefte til med-studenter for tjue år siden. I dag leder Arno Vigmostad Fagbokforlaget, et av landets største forlag for lærebøker.

26: Verdens tøffeste bakterie

Bakterien *Deinococcus radiodurans* ble oppdaget på 1950-tallet i en boks hermetisk kjøtt. Hvordan tåler den alt – tørke, syre og stress?

32: Disputas på tegnspråk

– Tegnspråk er mer romlig og synkront fundert enn talespråk. Det gjør det kanskje lettere for meg å holde tankene på plass, sier Hilde Haualand, landets første døve doktorand.

4: Kvinner tjener mest

I åtte av tolv stillingskategorier tjener kvinner ørlite mer enn menn. Prorektor vil likevel fortsatt betone likelønnsaken.

5: Kamp om ledervervet

Petter Aaslestad er innstilt som ny leder i Forskerforbundet. NTNU-professoren utfordres av Kristian Mollestad fra UiO.

6: Lokale bedrifter når ikke opp

De regionale forskningsfondene skulle øke FoU-innsatsen i næringsliv og offentlig sektor. Men de tradisjonelle forskningsmiljøene får mest støtte.

8: Forskningsmidler detaljstyres

Regjeringens premisser skaper trange rom for fri forskning, hevder UMB-professor. Forskningsinstituttene aksepterer styringen.

9: Strid om fordeling av FoU-tid

Høgskolen i Nord-Trøndelag gir mer FoU-tid til professorer og dosenter. – Et lite steg mot større differensiering, sier dekan Vegar Rangul.

11: Mafiaforskning skaper problemer

«Jose» skrev doktoravhandling om koblingen mellom narkotikakartellene og det offentlige apparatet i Mexico. Det har kostet ham en akademisk karriere.

FASTE SIDER

31: Historiske bilder

- 37: Leder
- 38: Kronikk
- 40: Bøker
- 42: Debatt
- 43: Gjest
- 45: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 7/2012 – 44. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

FUNGERENDE REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALISTER: SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no, AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRÅD: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforsking/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsidefoto: Erik Norrud. Trykk: Askim Grafiske Senter avd. Prinfo Unique.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

Kvinner tjener mer enn menn

Kvinner i vitenskapelige stillinger har tatt igjen mennene, og litt til.

– Lønnskampen har virket, mener prorektor.

Lønnsforskjellene er små, men det er fortsatt likestillingsutfordringer i forskningssektoren, mener Likestillingsombudet.

– Dette forteller at det ikke er kjønnsmessige forskjeller i grunnlønnen. Innen andre områder i staten er det slik at menn gjerne tjener mer enn kvinner. Sånn er det ikke i de vitenskapelige stillingene.

Slik konkluderer Jon Iddeng, fagpolitisk rådgiver i Forskerforbundet. Forskerforbundet har sammenstilt lønnsstatistikk for tolv ulike stillingskategorier innen forskning og høyere utdanning (se faktaboks). I åtte av tolv stillinger er det ikke bare lønnslikhet mellom kjønnene, men kvinnene tjener noe mer enn mennene. Det gjelder blant annet for professorer, førsteamanuenser, doktorgradsstipendiater, førstelektorer og universitetslektorer.

– Men konklusjonen er at det ikke er noen kjønnsforskjeller. I åtte av tolv stillingskategorier tjener kvinner marginalt mer enn menn, men i sum er det ganske jevnt, sier Iddeng.

– Vellykket strategi

Lønnsversikten viser utelukkende gjennomsnittlig grunnlønn og sier ikke noe om det er ulike lønnstillegg som kan slå ut forskjellig for menn og kvinner. Iddeng mener det uansett ikke har så mye å si.

– Det er vanskelig å trekke inn tilleggene her, for de vil avhenge av tilleggsoppgaver. Om det for eksempel er slik at menn tar på seg mer overtid og får mer overtidsgodtgjørelse, sier ikke det noe om lønnsforskjeller. Denne typen tillegg er knyttet til arbeidsplikt. Dessuten er det generelt sett lite tillegg i vitenskapelige stillinger.

Prorektor ved Universitetet i Tromsø Curt

Rice jobber aktivt med likestillingsspørsmål i forskning og høyere utdanning. Han tar lønnsstatistikken til inntekt for det likestillingsarbeidet som er gjort i universitets- og høyskolesektoren over flere år.

– Det har vært en bevisstgjøring rundt muligheten for lønnsforskjeller i mange år. Med lokale lønnsforhandlinger har man vært opptatt av å heve lønna for kvinner for å unngå kjønnsforskjeller. Disse tallene viser at den strategien har vært vellykket.

Vekk fra kvinnetillegg?

Han syns det er spesielt interessant at lønnsforskjellene er så små mellom professorer.

– Man kunne tenke seg at det var en overvekt av menn som har vært professorer lenge, og at de ville ha høyere lønn i snitt enn kvinner. Men på den andre siden vet vi at menn søker om opprykk i en yngre alder enn kvinner, og at det er mange menn som nylig er blitt professorer og ligger ganske lavt på den stigen. Det kan trekke ned snittet for menn, sier Rice.

Iddeng i Forskerforbundet mener at lønnsstatistikken tyder på at likelønnsstillegg ikke vil være et relevant virkemiddel innen disse stillingskategoriene.

– Med disse tallene kan vi si at det ikke er noen beviselig kjønnsmessige lønnsforskjeller i vitenskapelige stillinger. Skal det få noen betydning for lønnsoppgjøret, må det være at det ikke er synlige behov for å prioritere kvinner fordi de er kvinner, men fordi de er flinke og har fortjent det, sier Iddeng.

Vil fortsette bevisstgjøringen

Curt Rice mener det fortsatt må fokuseres sterkt på likelønn for å beholde den gode profilen.

– Er det noe poeng å fortsette med likelønnsstillegg for kvinner når de nå påviselig ligger jevnt med menn?

– Jeg tror at det er et poeng. Vi beholder den gode profilen kun gjennom bevisste handlinger. Når vi etter hvert oppnår likestilling i for eksempel antall professorer, kan vi ikke slutte å jobbe med det. Vi må fortsette å jobbe bevisst med det, og det gjelder også lønnspolitikken. Det ville vært feil å si at nå har vi oppnådd det, og at vi ikke trenger å tenke mer på det, sier Rice.

Fortsatt likestillingsutfordringer

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) sier til Forskerforum at det er svært positivt at det ikke er lønnsforskjeller internt i stillingskategoriene, men peker på at det ikke behøver å vise hele bildet.

– Hvis du spør om likelønn, ser det veldig bra ut på et overordnet nivå. Det behøver ikke å bety at det ikke er problemer på enkelte steder innenfor universitets- og høyskolesektoren. Men hvis du spør om likestilling, ser vi at det er ganske stor forskjell i kjønnsbalansen. Menn er i mye større flertall i stillinger der det er høyere lønn. Det er et kjent bilde, sier seniorrådgiver i LDO, Claus Jervell.

– Det ser ut som om lønnspolitikken er uavhengig av kjønn, men at det er en stor utfordring å jevne ut kjønnsforskjellene mellom stillingskategoriene, konkluderer han.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Kjønn og lønn

Stilling	Lønn menn	Lønn kvinner
Forsker 1108	37674	37562
Forsker 1109	42139	42280
Forsker 1110	46561	46605
Forsker 1183	52860	51693
1.amanuensis	44400	44566
Førstelektor	44602	44646
Høyskolelektor	41875	41264
Postdoktor	39958	39944
Professor	55805	55992
Stipendiat 1017	33267	33439
Stipendiat 1378	37096	38208
Universitetslektor	39947	40245

Gjennomsnittlig grunnlønn per måned.

Kilde: Forskerforbundet/SST

Lederkandidat blir utfordret

Petter Aaslestad ved NTNU er innstilt som ny leder i Forskerforbundet. Kristian Mollestad ved UiO blir foreslått som motkandidat.

– Vi har gjort en grundig jobb med å vurdere kandidatene etter kompetanse og erfaring og det vi tror Forskerforbundet har behov for, sier Ole Jakob Sørensen, som leder Forskerforbundets valgkomité til nytt hovedstyre. Professor Petter Aaslestad ved NTNU er innstilt som ny leder, mens den andre aktuelle kandidaten, hovedtillitsvalgt Kristian Mollestad ved Universitetet i Oslo, ikke ble innstilt.

På spørsmål tilbakeviser Sørensen spekulasjonene om at Mollestad ikke ble innstilt fordi han er teknisk-administrativ og ikke vitenskapelig representant.

– Vi har definitivt vurdert spørsmålet om vitenskapelig versus teknisk-administrativ tilknytning, men det har ikke vært det avgjørende. Det avgjørende er Aaslestads totale kompetanse, sier Sørensen, som beskriver Aaslestad som en suveren kandidat.

Intrikat valg

Valget av leder og øvrige medlemmer i Forskerforbundets hovedstyre gjelder for perioden 2013–2015 og skal foregå 17. oktober, under andre dag av representantskapsmøtet. Første dag legger valgkomiteen fram sitt forslag til nytt styre – dette er det eneste formelle forslaget. De innstilte personene får anledning til å presentere seg muntlig. Deretter kan delegatene foreslå nye kandidater, og Forskerforum har informasjon om at lokallaget ved Universitetet i Agder vil foreslå Mollestad.

Ifølge Sørensen er prosessen innviklet fordi et nytt forslag til leder vil kunne medføre endringer av de øvrige personene i styret.

– Man stemmer på lister som bør tilfredsstillende en matrise av krav til blant annet geografi, kjønn og institusjonell tilknytning, sier han. Ifølge Sørensen er det lite sannsynlig at forslaget gir fasit på det nye styret.

– Vi håper at innstillingen blir godt mottatt, men valgkomiteen har også mulighet til å endre sin innstilling etter innspillene fra representantskapsmøtets første dag, sier Sørensen.

Ifølge Sørensen har valgkomiteen hatt tilgang til svært gode kandidater.

– At noen av dem vi har intervjuet, ikke står på den endelige listen, handler like mye om vår liste av kriterier som de enkeltes kompetanse, sier Sørensen.

I dette nummeret lanserer Kristian Mollestad sitt kandidatur til ledervervet (se kronikk side 38–39). Valgkomiteens innstilling av Petter Aaslestad som lederkandidat ble kjent for sent til at han bidrar skriftlig nå. Aaslestad er imidlertid invitert til å skrive kronikk eller innlegg til neste nummer, som kommer ut 1. oktober. Red.

Foto: Erik Norrud

NTNU-professor Petter Aaslestad er innstilt som ny leder av Forskerforbundet fra 2013.

Humaniora-kandidat

Petter Aaslestad har vært professor i nordisk litteraturvitenskap ved NTNU siden 1994. Aaslestad har bakgrunn som dekanus ved HF-fakultetet samme sted og har vært styreleder i Nokut siden 2006. For tiden leder han den tiårige humaniorasatsingen SAMKUL i Forskningsrådet.

– Å stille som lederkandidat er ikke noe jeg i utgangspunktet har gått og tenkt på før jeg ble spurt, men jeg ser at jeg har en kompetanse som kunne gjøre Forskerforbundet interessert, sier Aaslestad til Forskerforum. Han stilte som betingelse for å takke ja til vervet at valgkomiteens innstilling var enstemmig.

– Jeg må sette bort mange oppgaver dersom jeg blir valgt til leder, men tanken om å fremme forskningens betydning for samfunnet – den tanken liker jeg, sier Aaslestad. Han understreker sammenhengen mellom forskningens betydning og forskernes lønns- og arbeidsbetingelser.

Samler bred støtte

Forskerforbundets vedtekter stiller ikke krav om vitenskapelig ansettelse eller annen formell kompetanse utover medlemskap for å kunne stille til valg.

– Jeg hadde ikke kunnet stille som lederkan-

Foto: Torstein S. Holen

UiO-hovedtillitsvalgt Kristian Mollestad blir motkandidat til ledervervet i Forskerforbundet.

didat uten støtte fra både tekniske, administrative og vitenskapelige ansatte i medlemsmassen, sier Mollestad til Forskerforum. Mollestad har koordinert en rekke av de sentrale kampsakene som er blitt frontet fra Oslo, blant annet Vox Academica, som videreførte professoroppropet for fri forskning etter Ryssdal-utvalgets forslag om eksternt styreflertall ved universitetene.

– Min identitet på universitetet er koblet til forskning og fag, sier Mollestad, som ble medlem av Forskerforbundet året etter at han ble ansatt ved UiO i 1994. Mollestad har hovedfag i samfunnsgeografi og har markert seg mot byråkratisering av universitetene.

– Jeg har beholdt kontakten med det vitenskapelige, og jeg vil avvise distinksjonen mellom teknisk-administrativt ansatte og vitenskapelig ansatte i den felles innsatsen for forskningen, sier Mollestad.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Valg av hovedstyre

- Forskerforbundets representantskap velger nytt hovedstyre 17. oktober for perioden 2013–2015. Valgkomiteens innstilling: Petter Aaslestad (leder), Live Rasmussen (nestleder), Jan Hongslø, Annelise Brox Larsen, Ove Jan Kvammen, Inga Bostad og Stig Ove Hjelmevoll. Vara: Tom Roar Eikebrokk, Brynjar Kulset og Ågot Aakra.

– Fleire bedrifter bør delta

Dei store institusjonane ser ut til å stikke av med storparten av midlane frå regionale forskingsfond. Men nokre regionar har fått med seg næringslivet.

– Vi har fått støtte til å utvikle ein metode for å analysere smelta metall «online», seier oppfinnaren Torkild Eivindson.

– Ein grunntanke med regionale forskingsfond er å nå fram til utradisjonelle miljø, som bedrifter og gründerar i industrien. Men i praksis er det dei forskingsmiljøa som er dyktige til å skrive søknader, som når opp, det vil seie dei tradisjonelle forskingsmiljøa ved universitet, høyskolar og forskingsinstitutt. Det er dei same miljøa som også kan få støtte frå andre kanalar, seier Ketil Rye. Han er styreleiar for fondsregion Nord-Noreg, ein av dei sju fondsregionane som organiserer regionale forskingsfond.

– Det vi jobbar med framover no, er å nå bedrifter som fell utanfor dei store forskingsprogramma, seier Rye.

Fleire nye aktørar

Då dei regionale forskingsfonda (RFF) vart oppretta, var det ei sterk målsetting å auke FoU-innsatsen i regionane, ikkje berre ved universitet og forskingsinstitutt, men også i næringsliv og offentlig sektor.

– Det har kome ein del nye aktørar på banen,

først og fremst frå næringslivet, seier forskingsleiar Olav R. Spilling i NIFU – Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. Han har vore prosjektleiar for evalueringa av regionale forskingsfond, som i januar i år kom med den første rapporten etter eitt års følgjeevaluering.

– Hovudkonklusjonen vår er at dei sju fondsregionane er godt i gang, og at dei har møtt utfordringa med stort engasjement, seier Spilling.

Ifølgje rapporten frå NIFU var næringslivet den største søkjargruppa i 2010, men instituttsektoren fekk innvilga flest søknader. Agder, Vestlandet og Midt-Noreg hadde flest søknader frå «nye» organisasjonar, det vil seie bedrifter og organisasjonar utanom UH- og instituttsektoren.

Knut Brautaset, som er styreleiar for fondsregion Agder, seier at stadig nye bedrifter viser interesse.

– Mykje av midlane i regionen har nok gått til Universitetet i Agder, men vi har kontakt med

fleire nye kandidatar i næringslivet. Ein grunn kan vere at vi i Agder ikkje har hatt eit politisk styre, men eit breitt samansett styre med representantar også frå næringslivet. Vi arrangerer dessutan seminar for nye søkjarar der vi tilbyr hjelp med søknadsskriving, seier Brautaset.

Samarbeid i Agder

Katarina Grujic, seniorforskar ved forskingsinstituttet Teknova, er prosjektleiar for eitt av dei nye regionale bedriftsprojekta i Agder.

– Midlane frå RFF i Agder har vore ein utløysande faktor for å få dette bedriftsprosjektet i gang. Xstrata Nikkelverk står som eigar av prosjektet, som er eit felles forskingsprosjekt i samarbeid med tre andre smelteverksbedrifter i det såkalla Eyde-nettverket i Agder: Elkem, Farsund Aluminium Casting og Vestas Castings, seier Grujic, som fortel at forskingsinstituttet Teknova er FoU-partnar i prosjektet.

I forskingsprosjektet er målet å utvikle ein raskare analysemetode for å kontrollere innhal-

det av smelta metall.

– Det var Torkild Eivindson som tok patent på ideen i 1994, då han jobba ved Elkem. Men prosjektet hadde stoppa opp, og i 2010 tok han kontakt med oss i Teknova. Vi bestemte oss då for å søke RFF om midlar og kontakta dei fire bedriftene, seier Grujic.

Eivindson fortel at målet med forskingsprosjektet er å kunne kontrollere den kjemiske samansetninga i flytande metall under sjølve prosessen, medan produksjonen går føre seg.

– I dag må ein først ta prøver av metallet og deretter analysere dei i laboratoriet. Men med denne metoden, der analysane går føre seg «on-line», vil ein kunne auke effektiviteten i samband med raffinering av metall, seier Eivindson.

Små, men viktige midlar

Grujic meiner støtta frå RFF kan vere svært viktig for mange bedrifter, sjølv om det er snakk om små midlar.

– I dette prosjektet er støtta på 1,9 millionar kroner. Midlane kan likevel vere avgjerande for at bedriftene skal kome i gang med forskning.

– Men kunne de ikkje like gjerne søke pengar gjennom andre kanalar?

– Det går sjølvsagt an, men i dette konkrete prosjektet var det einaste alternativet BIA-pro-

grammet til Forskingsrådet. Men BIA-prosjekta er mykje større i omfang enn det desse bedriftene hadde bruk for, seier Grujic.

Ho meiner at særleg forprosjektmidlane frå RFF er viktige.

– Får ein støtte til forprosjekt, er det lettare å våge å satse vidare. Det er også ein enklare prosess for bedriftene å søke om midlar til forprosjekt. Men når det gjeld regionale bedriftsprosjektmidlar, er det like store krav til prosjektkvaliteten som i Forskingsrådet.

Store krav til kvalitet

Olav Spilling i NIFU seier at det ved opprettinga av RFF-ordninga har vore fokusert sterkt på kvalitet.

– Regionale forskingsfond bruker den ordinære vurderingsordninga til Forskingsrådet og er underlagde den same kvalitetskontrollen. Men mange av aktørane er i ein læringsprosess, så dette vil ta tid. I neste rapport frå NIFU vil vi leggje vekt på å vurdere kvaliteten, seier Spilling.

– Men kan regionale forskingsfond «gjere ein forskjell», som det heiter i rapporten?

– Ja, i og med at regionane mobiliserer nye søkjarar, bidreg dei til dette. Det er også sett i gang prosessar for å få fram nye forskingstema som er relevante for regionane. Men det varierer sterkt kor flinke fondsregionane er til å spisse satsingane. Med eit årleg budsjett på 210–220 millionar kroner er det her snakk om relativt lite pengar, mindre enn ein prosent av samla statlege løyvingar til FoU. Så nokre av utfordringane for regionane framover er å tenke gjennom kva som er dei spesifikke forskingsbehova deira, og om dei kan bidra med noko nytt til den nasjonale forskinga. Eitt av måla er å få til meir forskning i offentlig sektor.

Motstand frå NHO

Ketil Rye i fondsregion Nord-Noreg seier det framleis er motstand mot regionale forskingsfond.

– Både NHO og andre aktørar meiner pengane heller burde gått til forskingsmiljø som er sterkare frå før. Likevel merkar vi eit stort engasjement i regionen. Vi har stor pågang av velkvalifiserte søkjarar, men med svært små midlar må vi dessverre avslå mange svært gode søknader. Midlane som blir forvalta av regionale forskingsfond, er jo som ein droppe i havet sett i ein større samanheng.

Seniorrådgjevar Tore Li har ansvar for forskingspolitiske spørsmål i NHO.

– I NHO har vi ønskt å konsentrere ressursane i staden for å spreie 200 millionar kroner utover sju ulike fondsregionar. Regionale

forskningsfond vart jo oppretta som del av ein politisk hestehandel, og NHO gjekk sterkt imot at forskning skulle bli brukt i eit distriktspolitisk spel. Vi kan ikkje sjå dei forskingspolitiske argumenta for å opprette fonda, særleg ikkje når vi veit at næringsretta program i Forskingsrådet har altfor låge budsjett, seier Li.

– Men vi registrerer at fonda fleire stader har skapt regionalt engasjement. I mange regionar er lokalforeiningar i NHO aktivt med i arbeidet med fonda, så haldninga vår no er å gjere det beste ut av det.

Ein ekstra finansieringsmåte?

Spørsmålet er då om regionale forskingsfond først og fremst er ei ny finansieringskjelde for dei store institusjonane? Årsrapporten for regionale forskingsfond for 2011 viser nemleg at næringslivet fekk 30 millionar mindre av dei utlyste midlane enn dei gjorde i 2010, medan institutt, høyskolar og universitet i 2011 fekk ein større del av løyvingane. Ifølgje årsrapporten har dette samanheng med at utlysingane i større grad var retta mot dei etablerte forskingsmiljøa i form av regionale forskings- og institusjonsprosjekt.

AV JOHANNE LANDSVERK

– Støtta frå regionale forskingsfond kan vere svært viktig for bedriftene, seier Katarina Grujic.

Regionale forskingsfond (RFF)

- oppretta som del av forvaltningsreforma, der målet var å gje fylkeskommunane større ansvar for forskning og regional utvikling
- sett i verk januar 2010
- har ein fondskapital på seks milliardar kroner
- gjev ei avkastning på 210–220 millionar kroner per år

Sju fondsregionar

- Hovudstaden: Akershus og Oslo
- Innlandet: Hedmark og Oppland
- Oslofjorden: Østfold, Buskerud, Vestfold og Telemark
- Agder: Aust- og Vest-Agder
- Vestlandet: Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane
- Midt-Noreg: Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag
- Nord-Noreg: Nordland, Troms og Finnmark

Økt tematisk styring

Detaljstyring av forskningsmidler skaper problemer for forskerne, men er helt legitimt, ifølge forskningsinstituttene.

FOTO: STORTINGET

Politikerne bør være langsiktige og ikke for detaljorienterte når forskningstemaer utpekes. Det hevder stemmer i forskningsmiljøene.

Regjeringens valg av prioriterte temaer for forskningen kan gå ut over forskernes prestasjoner. Departementene er altfor detaljstyrende i bestillingene, hevder Vincent Eijsink. Han er en internasjonal merittert professor og forskningsleder ved Universitet for miljø- og biovitenskap på Ås.

– Departementene lar politikerne bestemme tema, men etterpå sender de ut overdetaljerte tildelingsbrev til Forskningsrådet, noe som fører til at mange dyktige forskere ikke lenger hører hjemme i programmene og nesten ikke kan delta, sier Eijsink. Problemet er uavhengig av om regjeringen fortsetter satsingen på klima, energi, ressursforvaltning, næringsutvikling, velferd og skole i den kommende forskningsmeldingen.

Eijsink mener det blir stadig mindre rom for fri forskning innenfor satsningene fra regjeringen.

– Regjeringens temastyring av forskningen må endres fundamentalt hvis norske forskningsmiljøer skal yte sitt beste, og hvis næringspotensialet som ligger i norsk intellektuell kapital, skal løses ut, hevder Eijsink.

Økning i frie midler

Forskningsrådets direktør Arvid Hallén skriver i en kommentar til Forskerforum at hovedbildet av detaljstyring er at departementene forvalter politiske prioriteringer på et overordnet nivå, mens Forskningsrådet utformer programplaner på faglige premisser.

– Den største utfordringen er nok å få tilstrekkelig oppmerksomhet om helheten i prioriteringene og ha noen midler som ikke styres gjennom enkeltdepartement, slik fondet (Forskningsfondet, journal.anm.no) ga mulighet til, skriver Hallén. Han viser til at de frie programmene har økt med over 60 prosent de siste fem årene – til over 700 millioner kroner.

– Trenger handlingsregel

Ifølge Eijsink har de frie programmene uansett økning for lite penger, samtidig som de mottar et stort antall søknader. På samme tid er de tematiske programmene *unødvendig* ufrie.

– Norge har behov for en handlingsregel for å skape balanse i forskningssystemet. Man bør tredoble bevilgningene til helt fri forskning, for beløpene i dag er latterlig lave, uansett hvordan man vrir og vender på det. I tillegg bør minst

40 prosent av bevilgningene til tematiske programmer gå til forskerstyrt forskning. Også innenfor veletablerte temaer må de nye ideene fram, sier Eijsink.

– Helt legitimt

Leder for Forskningsinstituttens fellesarena (FFA) Lars Holden sier at instituttene støtter den politiske styringen av forskningen.

– Det er helt legitimt at fagkomiteer og politikere skal prioritere områder, og vi har ingen dokumentasjon på at man prioriterer for snevert, sier Holden. Han mener forskernes ønske om mer frihet vil føre til enda flere søknader, hardere konkurranse og mindre andel som får tilslag. Detaljerte utlysninger virker motsatt.

– Hvis Forskningsrådet for eksempel ønsker 30 prosent industrifinansiering eller et stort internasjonalt kontaktnett i prosjektene, bør man skrive dette i utlysningen i stedet for å innhente søknader fra miljøer som vil få avslag uansett, sier Holden.

Nettverk foran kvalitet?

Søknads- og tildelingsprosedyrene til Forskningsrådet fører ifølge Eijsink til at forskernes nettverk og evne til å møte andre organisasjonsmessige og tematiske krav kan bli viktigere enn hva de faktisk utfører av forskning. Et av de største problemene med dagens finansieringsstruktur er ifølge Eijsink at man som forsker ikke kan være trygg på at man får penger for en meget god søknad – hvis man i det hel tatt har en adresse å sende søknaden til.

– Det hjelper ikke at de tematiske forskningsprogrammene konkurrerer seg imellom, siden man rammes hvis søknaden ligger litt mellom programmene, sier Eijsink.

Han anerkjenner regjeringens ambisjon om at Norge skal være en forskningsnasjon, men han avviser tankegangen om at dette kan oppnås gjennom å detaljstyre forskning med et ensidig næringsrettet preg.

– Hvis Norge skal bli en forskningsnasjon, må hovedkriteriet for å tildele penger være forskningens kvalitet, ellers oppnår vi ikke høyt nok nivå på forskningen og utdanningen ved universitetene. Kunnskapsløftet og framtidig innovasjon skjer ikke gjennom produktutvikling og politisert detaljprioritering, men gjennom å lete etter forskningsfronten, fastslår Eijsink.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

– Bør ha FoU-tid etter utdanningsnivå

Ved Høgskolen i Nord-Trøndelag har debatten om fordeling av FoU-tid gått høgt. Skal nokre få forske meir enn andre?

FOTO: RFF-SENTERET

– Med så lite FoU-tid er det ikkje rart at publiseringa ved HiNT er låg, meiner Marit Stranden.

– Eg er ikkje einig i at FoU-tida skal vere lik for alle. Vi burde få FoU-tid etter utdanningsnivå. Når potten er så liten som her, burde førsteamanuensis og professorar få mest, seier førsteamanuensis Marit Stranden. Ho er tilsett ved Høgskolen i Nord-Trøndelag (HiNT), men har no søkt permisjon frå stillinga.

Stranden har tidlegare vore doktorgradsstipendiat og deretter mellombels tilsett som forskar ved NTNU i mange år.

– Så fekk eg fast jobb som førsteamanuensis ved HiNT, men dette var primært ei undervisningsstilling. Då eg søkte FoU-utvalet om meir tid til forsaking, fekk eg avslag. Difor har eg no takka ja til eit nytt vikariat ved NTNU som gjev meir høve for forsaking.

Meir til dei som vil?

Ved HiNT har dei vitskapleg tilsette, uavhengig av stilling, hatt 250 timar til såkalla eigenutvikling/FoU. Utover dette blir forsakingstid tildelt etter søknad. Men i vår kom det framlegg frå leiinga om å redusere FoU-tida med 100 timar og la resten gå i ein pott som skulle fordelast på avdelingane.

– Tanken bak framlegget var at ein skulle legge til rette for meir forsakingstid i stillingane til dei som verkeleg vil forske, seier Vegar Rangul, prodekan ved Avdeling for helsefag.

– Eg gjekk sterkt inn for dette, fordi vi slit med å behalde forskarane på avdelinga. Dei tilsette opplever at det er undervisninga ved HiNT som blir mest verdsett, og søker seg heller til

institusjonar der dei kan få forske.

Men Forskerforbundet og dei andre arbeidstakarorganisasjonane ved HiNT gjekk imot framlegget.

– Eg er litt overraska over Forskerforbundet, som ønskjer lik fordeling til alle. Det er ikkje alle ved høgskolen som har kompetanse til å forske, og ikkje alle ønskjer det heller, seier Rangul.

Også Stranden meiner Forskerforbundet ved HiNT ikkje kjempar nok for at dei tilsette skal få betre høve til å forske.

– Prosenten vi får til FoU, er så utrolig liten: 250 timar av 1687,5 timars årsverk utgjør 14,8 prosent. Dette forklarar den låge publiseringa ved HiNT, særleg når leiinga meiner ein så stor del av alle stillingar skal vere undervisning, seier Stranden.

Ho fortel at det på Avdeling for helsefag, der ho er tilsett, ikkje har vore krav til rapportering.

– Det finst altså inga oversikt over kva FoU-tida blir brukt til.

– Alle skal ha FoU-tid

I ei undersøking utført av Forskerforbundet sentralt, har tillitsvalde ved høgskolane rapportert om svært ulik praksis når det gjeld fordeling av tid til FoU. Fleirtalet får tildelt tid etter søknad eller tidlegare produksjon. Åtte institusjonar har ein fast prosentdel for alle, men prosentdelen kan variere mellom institusjonane og dei ulike stillingskategoriane. Undersøkinga viser at HiNT slett ikkje er aleine om å forsvare prinsippet om FoU til alle.

Bente Fostad, fungerande hovudtillitsvald ved HiNT, seier at alle fagtilsette skal drive med FoU.

– Alle tilsette skal tilby forskingsbasert undervisning, og dei må som et minimum ha tid til å halde seg oppdaterte på forsaking innan eige fagområde. Ei nedskjering av det som på arbeidsplanen var ført opp som «eigenutvikling/FoU», og som utgjør i underkant av 15 prosent av årsverket, ville då måtte erstattast av anna verksemd, først og fremst meir undervisning. Eit mindretal ville etter ei nedskjering fått fleire timar til forsaking, men fleirtalet ville ha måtta arbeide i tilnærma reine undervisningsstillingar, seier Fostad.

Professorar får 50 prosent

I den nye arbeidsavtalen ved HiNT som gjeld frå 1. august 2012, er timane til fagleg oppdatering/FoU reduserte frå 250 til 100. Det nye er at 150 timar, såkalla «Utviklingsarbeid innan undervisning eller FoU», skal godkjennast av fagleg leiar. Det er også nytt at professorar og dosentar skal vere sikra 50 prosent forsakingstid, så sant dei kan vise til forskingsresultat.

Dekan Vegar Rangul seier dette er eit lite steg mot større differensiering.

– Men leiinga hadde ønskt å gje meir FoU-tid til dei som vil forske. Ved at ein ikkje deler ut 250 timar «flatt» til alle, får dei som forskar, ei større ramme disponibel internt til å drive forsaking. No har dei som ikkje forskar, eigentleg framleis 250 timar, så sant nærmaste leiar ikkje trekker inn timane på grunn av mangelfull plan eller dokumentasjon, seier Rangul.

AV JOHANNE LANDSVERK

Fordeling av FoU-tid

Fleirtalet av høgskolane har ingen avtalefesta rett til FoU.

Fordelinga kan variere mellom:

- tildeling etter søknad/produksjon (45 prosent).
- fast prosentdel for alle, men kan variere etter stillingskategori (25,8 prosent).
- fordeling etter søknad/produksjon, men alle får minst ti prosent.
- professorar har fast FoU-tid, resten må søke eller få tildelt.

Kjelde: Rapport frå tillitsvaldsundersøking i Forskerforbundet

SX4 den perfekte CROSSOVER

Suzuki SX4 er en crossover som kombinerer det beste fra såkalte SUV biler og tradisjonelle personbiler og er som skapt for norske forhold. SX4 er komfortabel på landeveien, lett kjørt i byen og med Suzuki's nye "Intelligent 4x4 system" tar du deg frem på de vanskeligste hytteveier. SX4 har en bakkeklaring på hele 19cm. Standard utstyrsnivå er meget høyt og du får firehjulstrekk inkludert i prisen. SX4 lanseres nå med helt nye diesel og bensinmotorer med lavere drivstofforbruk, nesten 20% lavere CO2 utslipp og flere hestekrefter. Prøvekjør nye SX4 og opplev fremtidens bilkonsept.

SX4 5 dørs 4x4 kr. 269.900,-

Plusspakke:

Klimaanlegg • Radio/CD m/5 høyttalere • 16" alu. felger
Nøkkelfri start og låsesystem • Skinn ratt • Girskifte i skinn • Varmeseter
Norsk Tectyl • El. vinduer foran og bak Tåkelys • Takrails • Tonedede vinduer

Verdi 31.300,- Betal 3.000,- SPAR 28.300,-

5 års Norgesgaranti

Som skapt for norske forhold!
www.suzuki.no

Hjemsøkt av egen forskning

Forsker du på mafiaen i Mexico, kan andre akademikere og myndigheter være et vel så stort hinder som de kriminelle. Det mener mafiaforsker.

ENRIQUE PEREZ HUERTA/DEMOTIX/SCANPIX

Også forskere er utsatt i krigen mot narkotika. Her ødelegger den meksikanske hæren en cannabisplantasje i år.

– Det tok mange år å bli forsker etter at jeg tok doktorgraden. Ikke fordi jeg ikke ønsket å forfølge en akademisk karriere, men ingen institusjoner var villige til å ansette meg.

En doktorgrad om de glidende overgangene mellom narkotikakartellene og det offentlige apparatet gjør deg ikke nødvendigvis populær i Mexico. For «José», som ønsker å være anonym av frykt for at dette intervjuet skal skade hans familie og karriere ytterligere, ble forskningen en vei inn i en personlig blindgate. Etter å ha forsket på narkotikakartellenes forbindelse til offentlige organer i Mexico, et høyaktuelt tema i det kriminalitetsherjede landet, var det få som ville ha noe med ham å gjøre. Han forteller at han opplevde trakassering, overvåking og trusler i den grad at han til slutt forlot landet med sin familie i 2009.

– Jeg kan bare anta at det skjedde på grunn av denne kritikken og artiklene hvor jeg pekte på nye korrupte koblinger mellom offentlig ansatte og mektige narkotikaorganisasjoner, sier han.

Ryddes av veien

– I det nordlige Latin-Amerika er den viktigste utfordringen for menneskerettigheter og ytringsfrihet de komplekse sammenhengene mellom organisert kriminalitet og staten, forteller Benedicte Bull, leder for Norsk nettverk for Latin-Amerika-forskning (NorLARNet) og førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo (UiO). Hun ble kjent med den meksikanske forskeren i 2008 og tok senere initiativet til å invitere ham som gjesteforsker ved UiO via det internasjonale nettverket Scholars at Risk. Hun forteller at trusselbildet mot forskere i Mexico og regionen rundt er komplisert nettopp på grunn båndene mellom kriminelle og statsapparatet.

– Det er ikke så lett å si hva som er et drap begått av narkokarteller, og hva som skjer i forståelse med en statlig aktør. Det kan ofte skje at sjefen for et tolldistrikt som er i allianse med et narkokartell, tjener godt på det og yter tjenester til narkokartellene. Så kommer det en forsker eller journalist som begynner å grave i hvorfor det er mindre beslag i det området, og da kan det være greit å ta dem av dage. Det er eksem-

pler fra Guatemala på at forskere er blitt drept, forteller hun.

– Karrieren hindres

Bull mener José er en kompetent forsker som kunne fått jobb i Norge. Han ville imidlertid ikke gi opp sin forskning om de hjemlige forholdene. Han dro videre til USA hvor han fikk en undervisningsstilling, men er nå tilbake i Mexico. Der opplever han på ny at karriereveiene blokkeres, og at hans profesjonelle, økonomiske og private liv påvirkes.

– Jeg har hatt store problemer med å få publisert arbeidet mitt, ikke bare i Mexico, men også internasjonalt. Publiseringene blir konstant utsatt. I noen tilfeller er referanser blitt fjernet av redaktører, noe som fører til dårlige evalueringer i fagfelletidsskriftene, sier José og forteller at enkelte redaktører har fortalt rett ut at de ikke ønsker å trykke forskningen hans bare de hører temaet på arbeidet: narkotikahandel.

Det er kanskje ikke så rart i et samfunn som i så stor grad som det meksikanske er preget av bandekriger og ekstrem voldsbruk. Myndighetene presiserer at det meste av volden skjer mellom kriminelle, men ifølge Bull når den også andre.

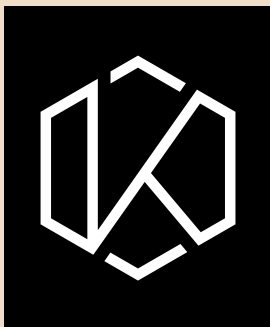
– Det er mange aktivister som blir drept, og veldig mange journalister, særlig i Mexico og Honduras. Når det gjelder forskere, har det vært mer trusler og eksempler på at noen er blitt kidnappet og banket opp. I det nordlige Latin-Amerika er den viktigste utfordringen for menneskerettigheter og ytringsfrihet de komplekse sammenhengene mellom organisert kriminalitet og staten.

Usikker fremtid

José opplever at venner og kollegaer ikke lenger vil ha noe med ham å gjøre. Han tror det skyldes hans kritikk av staten mer enn de kriminelle. Når vi intervjuer ham, er han oppgitt og usikker på fremtiden. Han har søkt en stilling som forsker i Norge, men har fått som svar at han har publisert for lite til å være midt i livet. Ikke så rart, syns han, siden anledningene har blitt begrenset.

– Dette har påvirket min personlige velferd og trygghet, men også min akademiske karriere og publiseringsliste. Akkurat nå bryr jeg meg ikke om min akademiske fremtid. Jeg kan ikke forsørge min familie i dette landet. Og det virker som om jeg har truffet på en blindgate, personlig og profesjonelt. Hva som kommer til å skje? Jeg vet ikke. Jeg vet virkelig ikke.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Arkiv som kunst

■ Norsk kulturråd vil rette søkelys mot arkivenes funksjon i vår tid og lyser ut midler til kunstprosjekter med arkiv som tema.

– Arkivenes betydning og samfunnsrolle i en ny digital virkelighet diskuteres sjelden i offentligheten. Vi håper at vi gjennom å stimulere kunstnere og arkiver til å samarbeide, kan øke oppmerksomheten om demokratiske utfordringer og kritiske spørsmål knyttet til arkiv og arkivinstitusjoner, sier seksjonsleder Ranveig Gausdal på Kulturrådets nettsider. Søknadsfristen er 15. oktober.

Fortsatt høy doktoralder

■ Mens andelen stipendiater som fullfører en doktorgrad i løpet av åtte år, har økt vesentlig i tidsrommet 1981–2010, har gjennomsnittsalderen for nye doktorer ikke sunket de siste ti årene. Dette viser en undersøkelse av stipendiater og doktorgradsgjennomføring fra NIFU. Mannlige stipendiater bruker kortere tid enn kvinnene, men like mange av hvert kjønn fullfører. De statlige høyskolene har lavere gjennomføringsgrad enn universitetene. NIFU har også utgitt en større evaluering av norsk ph.d.-utdanning.

Innlandsuniversitetet avvikes

■ Fondet for Innlandsuniversitet avvikes, og de rundt 71 millioner kronene tilbakeføres til eierne, skriver Gudbrandsdølen Dagningen. Siden 2005 har fondet finansiert den faglige oppgraderingen av høyskolene i Lillehammer, Gjøvik og Hedmark med den hensikt å oppnå universitetsstatus. Hedmark og Oppland etablerer sannsynligvis hvert sitt universitetsfond med støtte fra Eidsiva, opplyser avisen. Avtalen mellom fylkene og høyskolene om Innlandsuniversitetet er allerede vedtatt oppsagt grunnet manglende framdrift.

EU-midler klare

■ De siste utlysningene i EUs sjuende rammeprogram er nå offentliggjort. Dette er den største utlysningen noensinne i rammeprogrammet, med mer enn 60 milliarder norske kroner, skriver Forskningsrådet. Utlysningene skal utgjøre en bro til det neste rammeprogrammet, Horizon 2020, og vektlegger særlig innovasjon og store samfunnsutfordringer. Forskningsrådet har lagt ut pekere til de fleste utlysningene på sine nettsider, og fullstendig utlysning ligger på Europakommisjonens deltakerportal.

Fremragende formidling

■ Rune Fitjar, IRIS, har fått Stavanger Forums Formidlingspris for 2011. Han får prisen både for sin forskning på regionale næringsklynger for innovasjon og for formidlingen av den, samt den påfølgende oppmerksomheten forskningen fikk i media og blant forskningsaktører. Forskningen formidles på egen hjemmeside, sosiale medier, Google Scholar, Research Papers in Economics, samt internasjonale tidsskrifter, og den har bidratt til å forme europeisk og amerikansk innovasjonspolitik, ifølge nettsidene til UiS.

– Må bidra mer enn vi koster

■ – Akademikere har lyst til å gå veien til forskningsresultatene uten å se til samfunnet. Men vi må ta hensyn til samfunnet, uttalte professor Jan Martin Nordbotten på konferansen «Forskning og samfunn – samspill i praksis». Ifølge Nordbotten består samfunnsoppgaven i å forske på problemstillinger som bringer samfunnets forståelse til et høyere nivå, og å formidle resultatene ut til brukergruppene. – Vi må bidra mer enn vi koster, sa han. Forskere må også bli bedre til å vise sin relevans til politikerne.

Savner næringslivet

■ Kunnskapsminister Kristin Halvorsen rapporterer om mange innspill til den kommende forskningsmeldingen, men savner næringslivet blant innspillene. – Det er merkelig at disse aktørene ikke er på banen, påpekte hun på konferansen «Forskning og samfunn – samspill i praksis». Hun mente en årsak kunne være at sektoren ikke har klart å vise hvor avgjørende det er å ha en forskningsbase vi kan ha nytte av, selv om forskningen ikke er bestilt av næringslivet.

Høgskolen i Finnmark som fakultet

■ Høgskolen i Finnmark har vedtatt å jobbe videre med planene om fusjon med Universitetet i Tromsø (UiT). Ett av forslagene til organisasjonsmodell er at høgskolen blir et fakultet under UiT, Finnmarks-fakultetet, og at det ikke blir full faglig integrasjon som da Høgskolen i Tromsø fusjonerte med universitetet. Ifølge Finnmark Dagblad vil institusjonene om kort tid sende felles søknad til Kunnskapsdepartementet.

FOTO: WIKIPEDIA

FOTO: RUNE KONGSRO

Forventer SAK-resultater

■ Kunnskapsdepartementet har tildelt ytterligere 24,3 millioner kroner til samarbeid i universitets- og høyskolesektoren, såkalte SAK-midler. – Jeg forventer at høyskolene og universitetene bruker midlene til strategisk å bygge opp robuste fagmiljøer og utvikle en tydeligere faglig profil, uttaler statsråd Kristin Halvorsen. SAK står for samarbeid, arbeidsdeling og faglig konsentrasjon. Tidligere i år har 12 millioner blitt tildelt, og 13,7 millioner fordeles i løpet av høsten.

Rekord i internasjonale studenter

■ Universitetene i Tromsø og Bergen rapporterer om den største andelen internasjonale studenter noensinne ved høstens semesterstart. Også Universitetet i Nordland rapporterer om et høyt antall utenlandske studenter fra stadig flere nasjoner, hvorav flest kommer fra Russland, Nepal, Pakistan og Ukraina. I Sverige har andelen utenlandske studenter fra land utenfor EU, unntatt utvekslingsstudenter, gått betraktelig ned etter innføringen av en ny avgift i 2011 for disse gruppene, ifølge svenske Högskoleverket.

Ti år på topp

■ Ved årsskiftet er det ti år siden de første tretti Sentre for fremragende forskning ble startet, opplyser Forskningsrådet (NFR). Bevilningene fra NFR tar nå slutt, og i høst blir det holdt flere arrangementer for å vise hva som er oppnådd i perioden. Blant annet holder Center for Advanced Study in Theoretical Linguistics (CASTL) ved Universitetet i Tromsø en konferanse 12.–14. september. NFR avgjør nå hvilke forskningsmiljøer som skal utgjøre de nye sentrene. Årlig budsjetttramme er 155 millioner kroner.

Voksende samlinger

■ Antallet gjenstander i norske museer økte med 3,16 prosent fra 2010 til 2011, opplyser Norsk kulturråd. – Vi ser en fortsatt markant økning i antall gjenstander ved museene, en utvikling som har vært tydelig i lang tid. Dette understreker behovet for at innsamlingen må skje ut fra planer som er basert på prioritering, samhandling og effektiv bruk av ressurser, sier seksjonsleder i Kulturråds museumsseksjon, Espen Hernes, på rådets nettsider. Statistikken er utarbeidet i samarbeid med SSB.

Ny forskerskole i innovasjon

■ I høst starter et nytt doktorgradsprogram i innovasjon ved NTNU og BI, finansiert av Forskningsrådet. – Så vidt meg bekjent er en nasjonal forskerskole for innovasjon nytt og banebrytende, og Norge er alene om et slikt unikt tilbud, sier Arvid Hallén i Forskningsrådet på rådets nettsider. Forskerskolen får tilgang på forelesere og samarbeidspartnere fra blant annet Harvard- og Stanford-universitetene, Universitetet i California, Berkeley, og ETH i Zürich. Første opptak har plass til 40 stipendiater.

– Bør bli samisk vitenskapelig høyskole

■ Rapporten «Langs lange spor – om samisk forskning og høyere utdanning» er blitt overlevert kunnskapsministeren. Utvalget skulle vurdere samisk forskning og høyere utdanning i et regionalt, nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Av tiltak vektlegger utvalget rekruttering, språkrøkt og styrking av det institusjonelle samarbeidet mellom samiske institusjoner på området. For Samisk høyskole foreslås en egen godkjenningsordning knyttet til planene om å søke status som vitenskapelig høyskole.

Parløp

De møttes som unge studenter og valgte akademia som arbeidsplass, begge to. Møt tre par som manøvrerer forskerambisjoner, familieliv og det evige tidspresset.

AV: SIRI LINDSTAD

– Johanna er mye mer organisert enn meg og hadde nok blitt gal av å jobbe med meg i lengden, tror Fridtjof Lund-Johansen. (Foto: Erik Norrud)

– Bortsett fra at vi kan bytte bil og sykkel før barnehagehenting, merker vi lite til at vi jobber samme sted, sier stipendiatparet Eva S. Braaten og Silje Gaupseth. (Foto: Lina Livsdatter)

– Per fridde midt i disputasmiddagen min. Plutselig stod han der med en rose i hånden. Det kjentes litt som at han kuppet det som skulle være *min* fest. Så da bestemte jeg meg for å gjøre et tilsvarende kupp da han selv skulle ha disputasmiddag.

Per Pippin Aspaas og Kari Aga Myklebost traff hverandre allerede på gymnasen i Tromsø i 1989, hvor de hadde russisk sammen. Men den gangen forble de bare klassekamerater. Per gikk videre med latinstudier, mens Kari tok hovedfag i historie.

Først i 2004 møttes de igjen, som nytilsatte stipendiater på Institutt for historie ved Universitetet i Tromsø.

– Vi skjønte snart at vi var litt samme typen personer. Jeg tror jeg flyttet inn til ham etter bare noen måneder, forteller Kari.

– Kari kjente instituttet fra hovedfaget og dro meg inn i miljøet. Det at vi ble et par ganske raskt, gjorde at jeg snart skjønte mer av hva som var av uskrevne lover og regler på faget, forteller Per.

Avhandlingspsykose

At folk treffer hverandre på campus, er vel ikke overraskende, så mange nye mennesker man plutselig møter der, så mange timer man tilbrin-

– Litt kikker man selvfølgelig over skuldrene til hverandre.

SILJE GAUPSETH

ger på lesesaler og i auditorier. Der finner man livspartnere som ligner en selv med hensyn til utdanningsnivå, inntekt og kulturell kapital, slik statistikkene viser at vi foretrekker.

Men hvor lett er det å ta vare på et kjæreste-forhold om begge blir værende i academia, når forskerkarrierer skal stakes ut og dyrkes fram, og begge har faglige ambisjoner?

– Kamikaze. Det er det dette er, sier Eva S. Braaten. Både hun og kona Silje Gaupseth er i innspurten på doktorgraden og skal levere før jul ved Universitetet i Tromsø. Hjemme har de Tora på 4 ½ år, og rett før sommeren kjøpte de rekkehus med overtakelse 1. september. Alt på en gang, med andre ord.

– Det var ikke meningen at doktorgradsløpene våre skulle bli så parallelle. Jeg begynte jo før Eva. Men så kom det et barn, og selv om vi delte på permisjonen, ble det til at jeg var lengst

hjemme, forteller Silje, som etter planen skal levere bare en liten måned før Eva.

Nå har de riktignok hatt forsmak på det Silje kaller avhandlingspsykosen før, da de hadde felles innspurt på hovedfaget høsten 2004.

– Men ting var annerledes da, uten barn. Den gangen kunne vi sitte utover ettermiddagene, spise middag der og være slitne sammen når vi kom hjem til studenthybelen, sier Silje.

Sammen på laben

Johanna Olweus og Fridtjof Lund-Johansen møttes også i studietiden, på medisin ved Universitetet i Bergen. Fridtjof lå to år foran i løypa, og i påvente av at Johanna skulle bli ferdig slik at de kunne ta turnustjenesten sammen, begynte han å forske. Snart hoppet også Johanna på forskningen. Da hun etter hvert begynte på doktorgrad innen immunologi, ble Fridtjof biveileder.

– Jeg hadde en annen hovedveileder, men han var jo her i Norge, mens vi dro til USA for å forske der. Det å ha kjæresten sin som veileder, er nok ikke å anbefale. Kritiske tilbakemeldinger blir gjerne vanskeligere å takle. Men jeg har lært utrolig mye av Fridtjof, som etter min mening er den ultimate forskeren – kreativ og analytisk. Nå som vi er likeverdige kollegaer og sparringspartnere, er det bare en stor fordel å kunne gi hverandre ærlige tilbakemeldinger, sier Johanna.

I dag vil noen kanskje si at hun har passert Fridtjof på karrierestigen, om man måler suksess etter tittel og inntekt. Mens Fridtjof leder en forskningsgruppe ved Rikshospitalet, leder Johanna en forskningsgruppe på Radiumhospitalet og er professor ved Universitetet i Oslo.

– Slike forhold skyldes ofte tilfeldigheter. Fridtjof ble kompetent for professorat lenge før meg. Men stillingen jeg søkte ved Radiumhospitalet, hadde et professorat knyttet til seg, og det hadde ikke Fridtjofs. Han har valgt en mer brokete karrierevei enn meg og har vært innom flere spesialiteter som lege enn meg. Jeg er nok mer strategisk av meg, mens han er den distré forskeren som kan glemme alt annet enn forskningen.

– Johanna har vært flinkere til å skaffe penger og har dermed en større forskningsgruppe enn meg og mer ressurser, sier Fridtjof.

At de i det hele tatt får tidskabalene til å gå opp, med hjem og tre barn, mener de er takket være en au pair som tar seg av huset og en streng prioritering av hva de bruker tiden på.

– Vi holder ikke avis og ser ikke tv, sier Johanna.

– Vi spøker med at en koselig fredagskveld for oss er å sitte på hver vår side av spisebordet, med hver vår pc og en flaske vin i midten, sier Fridtjof.

Søker ikke samme stilling

Anne Øfsti, parterapeut og førsteamanuensis ved Diakonhjemmets høyskole, mener mange forskerpar er gode eksempler på det den britiske sosiologen Anthony Giddens kaller «rene relasjoner».

– Det er relasjoner der forholdet er tuftet på felles forståelse, felles interesser, en felles retning. Her blir relasjonen, på samme måte som barn, en viktig del av individets fortelling om seg selv. Man viser seg selv fram gjennom relasjonen, sier Øfsti.

Det åpenbare spørsmålet til et forskerpar er om det aldri blir konkurranse mellom partene, spesielt om man jobber innenfor det samme fagfeltet.

Men nei, ingen konkurranse, bedyres det på alle hold når vi spør. Tvert imot. Ingen sammenligning av antall publikasjoner, ingen skjult skadefryd over fordeling av forskningsmidler.

– Det ville vært som å konkurrere om hvem barna er mest glade i. Vi har heldigvis heller aldri konkurrert om samme stilling. Det tror jeg egentlig aldri vi ville ha gjort. Vi ville tatt diskusjonen på forhånd om hvem som skulle søke, sier Johanna.

De deler ikke bare forskergjerning og hjem, men også treningsglede, Johanna Olweus og Fridtjof Lund-Johansen. (Foto: Erik Norrud)

– Vi får en interaksjonsflate utover det vanlige familielivet.

FRIDTJOF LUND-JOHANSEN

Før hadde de kontor vegg i vegg. Nå er universitetsbiblioteket den vanligste møteplassen for historikerparet Kari Aga Myklebost og Per Pippin Aspaas. (Foto: Lina Livsdatter)

Heller ikke Kari og Per, som begge jobber innen historiefaget, sier at de konkurrerer.

– Vi har forsket innen ulike perioder og vært tilknyttet ulike forskernettverk. Dermed har vi egentlig ikke gått i hverandres bed i det hele tatt, sier Per, som også svarer nei på spørsmålet om det ikke var et nederlag at Kari rakk å disputere to år før ham.

– Det var bare en viktig milepæl i vår familie. Det eneste jeg selv tenkte da, var at jeg også gjerne skulle bli kvitt dette åket av skuldrene, sier han.

Hadde Kari bare hatt faglige hensyn å ta, kunne hun nok ha jobbet med avhandlingen sin både ett og to år til, mener hun selv.

– Men jeg er nok ganske pragmatisk anlagt, så på et tidspunkt tenkte jeg at godt nok er godt nok. Dessuten hadde veilederen min fått gjennomslag for et nytt prosjekt, så det stod videre arbeid og ventet på meg. Per derimot er perfeksjonist og ville ha lest all relevant forskningslitteratur før han leverte for å få det med i avhandlingen. Det fikk han da også veldig kreditt for av kommisjonen, sier Kari.

Forhandler om ekstrajobbing

Konkurranse om tiden kan det likevel bli. For hvem sin tur er det til få sitte lenge utover på jobben i kveld? Undersøkelsen Arbeidsforskningsinstituttet la fram tidligere i år om tidsbruk og tidskonflikter i den norske universitets- og høyskolesektoren, viste at forhandlinger rundt grensdragningen mellom arbeid og fritid foregikk vel så mye mellom ektefeller som mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Kombinasjonen forskning og familie var en utfordring for mange, viste undersøkelsen.

Hva når man da er to innenfor samme fagområde?

– Ulempen er at vi alltid har de samme søknadsfristene til for eksempel Forskningsrådet. Dermed oppstår de samme stressperiodene hvert år, og da må vi vel innrømme at det kan bli noen diskusjoner, sier Johanna.

Ektemannen mener det nettopp er i slike situasjoner de drar nytte av en gjensidig forståelse for hva de driver med.

– Vi er begge i en situasjon der vi av og til er nødt til å jobbe på kvelden eller i helgen. Jeg har kollegaer som aldri kan komme inn på laboratoriet i helger fordi partneren deres selv aldri jobber i helgene. Men for oss er det helt normalt. Johanna vet at hun kommer til å være den neste som trenger å jobbe en helg eller en kveld, sier Fridtjof.

For Eva har det derimot vært et mål å begrense jobbingen. Allerede før hun begynte på hovedfaget i sosiologi tidlig på 2000-tallet, tok hun grep for å redusere presset hun la på seg selv.

– Jeg var ung og singel og hadde alltid en pensumbok i veska. Hver ledige stund ble brukt til å lese. Jeg var redd for ikke å være god nok og lot studiene infiltrere hele livet mitt fullstendig. Så da jeg begynte på hovedfaget, tok jeg en avgjørelse om at jeg skulle håndtere det som en jobb, med tilnærmet normale arbeidsdager.

Den avgjørelsen har Eva tatt med seg videre inn i tilværelsen som stipendiat, der hun deler den med Silje.

– Foreløpig har det fungert å ha dette som en 8–16-jobb, men i innspurten må vi nok fordele tiden mer mellom oss slik at vi får lengre jobbdager, sier Silje, som forsker innenfor engelsk litteratur.

Men ennå skal det mye til for at hun eller Eva setter seg til for å jobbe seint utover om kvelden.

– Vi prøver også å unngå å ta med oss skrivesperra hjem, eller snakke for mye jobb generelt. Det er ikke spesielt motiverende å høre at den andre har fått skrevet fem sider i løpet av dagen hvis man selv har strøket åtte, sier Eva.

– Det er ikke det at man sammenligner seg med den andre, men litt kikker man selvfølgelig over skuldrene til hverandre. Ellers hjelper det sikkert at vi ikke er på samme fagfelt, sier Silje.

Parterapeut Øfsti tror nok likevel det finnes en god del konkurranse blant forskerpar.

– Det gir seg for eksempel utslag i hvordan de konkurrerer om tid. På samme måte som for kunstnere er individualiteten en så viktig del av det å være forsker. Man gjør suksess og karriere som seg, sier Øfsti.

– Vi har ikke jobber som redder liv.

KARI AGA MYKLEBOST

Barn tar tid

I likhet med Silje og Eva fikk også Per og Kari barn sammen underveis i doktorgradsløpet, tre stykker. Først et tvillingpar, så en til.

– Bare den ene tvillingen var planlagt. Vi hadde tenkt oss ett barn, vi, sier Kari.

Men det gikk, det også.

– Det er godt mulig jeg hadde disputert litt før om det ikke hadde vært for tre barn og nattevåk. Barn er en forsinkende, men for all del en berikende faktor. Jeg hører noen si at man skal gjøre unna alle stegene i karrieren før man får barn, men det har ikke vært vår strategi, sier Per.

Siden våren 2009 har han jobbet som fagreferent ved universitetsbiblioteket mens han gjorde ferdig avhandlingen på si.

– Om du da har et stramt tidsskjema og du har syke barn, kan det lett bli en diskusjon om hvem sin tur det er til å bli hjemme nå. Men jeg opplever at vi fordeler det likt.

– Vi har ikke jobber som redder liv, eller som medfører umiddelbare forskjeller i folks hverdag. Sånn sett er det enkelt å prioritere familien når man behøves hjemme, og så får heller fristene på jobb vente, sier Kari.

Disputasbryllup

I første runde, da det kom tvillinger, tok Kari hoveddelen av permisjonen i tillegg til at hun var sykmeldt deler av svangerskapet. I andre runde delte paret permisjonen likt. Ikke lenge etter at minstemann hadde fylt ett år, var Kari klar for å disputere. Middagen endte altså med et frieri. Da Per så disputerte i mai i år og inviterte til

disputasmiddag, hadde Kari derfor planer om å «hevne» frieriet hans.

– Men i Norge har man ikke lov til å gifte seg uten skriftlig samtykke fra begge parter før vielsen, så jeg var nødt til å innvie Per i bryllupsplanene mine. Han syntes imidlertid det var en god anledning til å holde bryllupet, så dermed overrasket vi alle som var til stede på disputasmiddagen med plutselig å gå ut og skifte til bryllupsantrekk og så komme gående inn igjen til bryllupsmusikk. Det er ikke så ofte at man har både kollegaer, venner og familie samlet samtidig. Og jobben har jo vært ekstra viktig for oss, både fordi den førte oss sammen, og fordi den har lagt premissene for tilværelsen vår som familie.

Ingen enhet

Eva og Silje tilhører begge Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning ved UiT.

– Men det kan gå ukevis mellom hver gang vi møter hverandre i jobbtiden. For det første sitter vi langt fra hverandre, på hvert vårt institutt, i hver vår ende av campus. Ikke sogner vi til samme kantine heller. For det andre er det sånn at når vi er på jobb, da er vi på jobb, og da spiser vi lunsj med kollegaer, ikke hverandre, sier Eva.

Fridtjof og Johanna har de siste årene hatt arbeidssted på hvert sitt sykehus i Oslo, noe de trives godt med. At de er et par, vet nok likevel de fleste i fagmiljøet.

– Og de vet nok at vi samarbeider om en del ting, og at vi har jobbet sammen før. Men jeg

tror ingen opplever det som et problem, at de tror vi begunstiger hverandre på noe vis, sier Johanna.

I de årene de jobbet på samme sted, kunne hun oppleve at kollegaer kom til henne og ba henne gi Fridtjof beskjed om å rydde etter seg på laben. Det likte hun dårlig.

– Det ble gjerne til at folk så på oss som en enhet. Samtidig er det nok en fordel at vi har forskjellige etternavn. Da blir det mindre fokus på oss som par når vi publiserer artikler sammen, sier hun.

Men med hånden på hjertet: Hadde ikke det ideelle vært en partner med en mindre krevende jobb, som kunne fungert som bakkemannskap hjemme?

– Nei, det hadde vært en katastrofe. Det er et privilegium å ha en jobb som engasjerer oss begge to. Vi får en interaksjonsflate utover det vanlige familielivet. Skulle det oppstå diskusjoner om andre ting, blir det å begynne å snakke fag sammen en fristone, sier Fridtjof.

– Jeg har en partner som skjønner hva jeg holder på med, som bare vil meg vel, og som er min beste rådgiver. Slik sett er jeg heldig i forhold til mange andre innen dette feltet, sier Johanna. ■

Hva er fordelen ved å ha en partner som ikke også forsker?

SIGRUN K. ERTESVÅG
førsteamanuensis, Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger

– Det er godt at det er noen hjemme som er opptatt av noe annet enn forskning, som kan bringe deg ut i andre tanker.

YNGVAR OLSEN
førsteamanuensis, Institutt for naturvitenskapelige fag, Universitetet i Agder

– Om både kona mi og jeg hadde vært ambisiøse forskere, ville det blitt mindre tid til ungene og huset. Vi ville fått problemer med å få tiden til å strekke til.

DAG ARNE CHRISTENSEN
forsker, Rokkansenteret

– Det blir et klart skille mellom jobb og fritid. Kona mi jobber i helsevesenet, ute i virkeligheten, og ser dermed verden fra en annen vinkel, og det er også av det gode.

– Individualiteten er så viktig for forskerkarrieren, noe som kan være utfordrende for forskerpar, sier parterapeut Anne Øfsti. (Foto: Erik Norrud)

RUSSLAND

Reduserer universiteter

■ En av fem statlige russiske universiteter kan bli stengt eller tvunget til sammenslåing de neste tre årene. Det varsler Russlands minister for utdanning og forskning Dmitry Livanov og president Vladimir Putin. Inneffektive universiteter skal identifiseres innen utgangen av 2012 på bakgrunn av kvaliteten på opptaksprosedyrer, forskning og utvikling, og uteksaminerte studenters konkurranseevne på arbeidsmarkedet. Kritikere frykter derimot at beslutningene heller tas på bakgrunn av universitetenes støtte til statsapparatet, skriver University World News.

KINA

Slår ned på juks

■ Kina står overfor lovendringer på grunn av økning i forskningsjuks og forfalskninger av akademiske resultater, skriver University World News. De siste årene har en rekke eksempler på juks og forfalskninger blitt avslørt blant kinesiske forskere. Likevel mistenkes det at de bare utgjør en liten brøkdel av det faktiske omfanget. Allerede i 2010 skal den frittstående aktivisten Fang Shimin ha dokumentert 900 tilfeller av juks, men bare en håndfull ble påtalt. Det varslede nye lovverket vil automatisk diskvalifisere studenter og forskere fra akademisk karriere dersom de tas i fusk.

IRAN

Økt kjønnsdeling

■ Mer enn 600 emner ved 60 universiteter er nå fullstendig kjønnssegregerte i Iran. Det kommer frem i en studentundersøkelse omtalt i University World News. Ifølge undersøkelsen forekommer det også økt grad av kjønnsdiskriminering. Studenter som har besvart undersøkelsen, mener at kvinner i mindre grad enn menn får velge sine studier eller studiesteder fritt. Flere studieretninger er den senere tid blitt stengt eller begrenset for kvinner, samtidig som kvinner utgjør 60 prosent av de som står på opptakseksamen til universitetene.

NORDEN

Styrket EU-samarbeid

■ NordForsk har inngått en avtale som skal styrke integreringen av det europeiske forskningsområdet (ERA). Forskningsstiftelsen som er opprettet av Nordisk råd, har sammen med European Association of Research and Technology Organisation, European University Association og League of European Research Universities signert en erklæring hvor virksomhetene forpliktet seg til å styrke samarbeidet om forskning i EU og bidra til en harmonisering av forskningspolitikken i Europa. EU-kommisjonen mener en samlet forskningsplattform i Europa må til for å styrke konkurransekraften på forskningsområdet.

DANMARK

Forskerutdanning kritiseres

■ Københavns universitet får hard kritikk for sin forskerutdanning i forbindelse med Penkowa-saken (se egen notis), skriver danske Universitetsavisen. Unge forskere ved universitetets medisinske fakultet får altfor dårlig oppfølging og veiledning, konkluderer et internasjonalt ekspertpanel. Panelet har undersøkt forskningen til den underslagsdømte og fuskmistenkte forskeren Milena Penkowa, som i en årrekke har vært gjenstand for medias og politiets søkelys. Universitetet avviser imidlertid kritikken med at forskerutdanningen er kraftig endret side Penkows doktortrad i 2002.

DANMARK

Penkowa beklager

■ Den danske hjerneforskeren Milena Penkowa, som er anklaget for grov forskningsjuks, beklager utilsiktede feil, men nekter fortsatt for å ha begått bevisst uredelighet. En granskningsrapport konkluderer med at 15 av hennes forskningsartikler inneholder manglende dokumentasjon. Artiklene er derfor sendt videre til det offisielle organet for granskning av vitenskapelig uredelighet. Penkowa mener selv at hun ikke kan bevise sin uskyld fordi hun ikke har tilgang til forskningsdokumentasjonen etter at hun ble sparket fra Københavns universitet.

STORBRITANNIA

«Klima-gate» avsluttet

■ Etterforskningen av hvem som lekket e-postene som sparket i gang den store «klima-gate»-skandalen, er nå avsluttet uten resultat fordi saken er foreldet etter tre år. Flere tusen e-poster fra klimaforskningscenteret ved University of East Anglia ble like før klimatoppmøtet i København 2009 stjålet og offentliggjort. Noe av innholdet ga inntrykk av at forskere ved senteret og deres samarbeidspartnere bevisst avvek fra akademiske standarder i et forsøk på å få klimatrusselen til å fremstå som mer dramatisk. Forskerne er senere blitt renavasket i flere granskninger. Politiet beskriver tyveriet som sofistikert og organisert, melder BBC.

EUROPA

Studenter blir euro-flyktninger

■ Studenter fra kriserammede land i Europa strømmer til britiske universiteter i høpetall, skriver The Telegraph. Til tross for en generell nedgang i søknader fra utenlandske studenter er pågangen fra Hellas, Italia, Spania og Portugal stigende, viser tall fra en EU-finansiert studieportal hvor europeiske studenter kan søke seg til andre land i EU. Søknader til utenlandske universiteter fra disse landene skal ha økt med over 150 prosent, og Storbritannia er blant de mest populære destinasjonene, etterfulgt av Nederland, Tyskland og Sverige.

STORBRITANNIA

Tillater skjørt OG buksel!

■ Studenter ved Oxford universitet kan for første gang fritt omfavne ambivalente kjønnsidentiteter ved formelle tilstelninger som eksamen, melder BBC. Universitetets formelle kleskode har til nå pålagt menn og kvinner å kle seg kjønnsstradisjonelt i mørk dress med sløyfe og mørkt skjørt med hvit bluse. Etter press fra en lokal studentforening for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, har universitetet nå gått med på å fjerne den kjønns-spesifikke bestemmelsen. Dermed kan menn kan kle seg i skjørt og kvinner i dress, bare antrekket er formelt nok.

UKRAINA

Økt selvstyre

■ Ukrainsk høyere utdanning står overfor store endringer, rapporterer Royal Society of Chemistry. Innen utgangen av året skal en ny utdanningsreform iverksettes som innebærer økt selvstyre. Reformen medfører at universitetene skal forvalte sine egne budsjetter og akademiske aktiviteter, uten innblanding fra utdanningsdepartementet. Endringene tar også sikte på å gjøre Ukraina mer attraktivt for internasjonale forskere ved å forenkle prosessen rundt godkjenning av akademiske grader fra utlandet. Motstandere frykter at endringene vil føre til økte studieavgifter og kommersialisering av institusjonene.

HELLAS

Toner ned utdanningsreform

■ Kriserammede greske universiteter begynner å se en antydning til lys i enden av tunellen. Hellas' nye utdanningsminister Konstantinos Arvanitopoulos, som selv er en kjent akademiker, har nylig uttalt at han ønsker bred offentlig debatt for å finne løsninger på universitetenes problemer. På en konferanse med landets tekniske høyskoler antydte han at regjeringen var villig til å finne løsninger på de kontroversielle utdanningsreformene de to foregående regjeringene har innført, skriver University World News.

STORBRITANNIA

15 000 studenter borte

■ Rundt 15 000 tenåringer har «forsvunnet» fra søkerlistene til britiske universiteter og høyskoler, skriver The Telegraph. Ifølge en uavhengig kommisjon som skal evaluere konsekvensene av økte studieavgifter, har de nye studieavgiftene på opp til 9000 pund stor innvirkning på studentenes valg. Det rapporteres også om at søkertallene til de mest populære utdanningsinstitusjonene har gått mest ned blant middelklasse- og overklasseungdom, som i minst grad vil dra nytte av nye stipendordninger.

SVERIGE

Forskningsmillioner til fest

■ En svensk forskningsstiftelse etterforskes for brudd på bokføringsloven og anklages for å ha festet bort forskningsmillioner. Ifølge Dagens Nyheter har Stiftelsen för Strategisk forskning brukt flere millioner på representasjon, midler som ideelt sett skulle brukes på forskning. En festarrangør oppgir å ha mottatt 9,3 millioner kroner fra stiftelsen over en treårsperiode. Ifølge regnskapet er det ikke redegjort hva pengene har gått til, men det er avslørt at den skattefinansierte stiftelsen brukte over to millioner på én fest alene.

OM DEN UNGE ARNO HADDE VORE FLINKARE I ENGELSK,
VILLE DET NORSKE FORLAGSLANDSKAPET SETT GANSKE ANNLEIS UT.

PLIKTA OG PROFITTEN

ARNO VIGMOSTAD I SAMTALE MED PER ANDERS TODAL
FOTO: ERIK NORRUD

Ein grunnblid mann opnar døra til det han likar å kalle «distriktskontoret». Det ligg i St. Olavs gate i Oslo sentrum, ikkje langt frå Slottsparken.

– Vi har hatt mykje moro med den spøken der. Men ikkje alle i Oslo synest han er like morosam, seier Arno Vigmostad¹, som eig og leier Fagbokforlaget saman med Arnstein Bjørke.

– Da vi starta med å drive forlag, var det eit viktig poeng at vi var nær forfattarane i Bergen. I den første brosjyren vår stod det: «Hvorfor dra til Oslo for å gi ut lærebøker?» Det funka som ei kule for bergensarane, men ikkje så godt austafjells.

Lokalpatriotisme og naboskap er ikkje lenger nok, i dag må Vigmostad finne andre måtar å vere nær forfattarane sine på. Fagbokforlaget er det femte største forlaget i Noreg, etter ein forbløffande rask vekst sidan Vigmostad og Bjørke tok til å gje ut eksamenshefte for medstudentane sine på NHH for litt over 20 år sidan. Forlagshuset² som ber namna deira, omset for kring 300 millionar kroner i år, og Fagbokforlaget utgjer størstedelen.

Når Vigmostad forklarar den formidable framgangen i intervju, er det gjerne med ganske banale prinsipp: ikkje bruk meir enn du tener, analyser behova til lesarane, hald tett kontakt med forfattarane.

– *Desse tinga bør vel vere openberre for alle som skal gje ut fagbøker?*

– Med din dialekt er det kanskje det.

– *Nei, da. Eg er nordmøring, og skjønner meg lite på slike ting.*

– OK, du kjem for langt nordfrå. Vel, eg vil ikkje bruke ordet banalt, men det stemmer at det ikkje ligg nokon veldig avansert tankegang bak. Eksamenshefta vi starta med, hadde ikkje noko akademisk preg i det heile. Vi laga noko som vi sjølve sakna i studentkvadagen. Da vi byrja med lærebøker, tok vi òg utgangspunkt i erfaringane våre som studentar: Ein professor skreiv bra og forståeleg, ein annan skreiv ikkje bra. Ikkje så avansert, det heller.

Ei anna personleg erfaring har prega forlagsverksemda til Vigmostad og Bjørke: Dei strevde med å lese fagbøker på engelsk.

– Vi var opptekne av at lærebøker i Noreg burde vere på norsk. Eg og

Arnstein var ikkje gode i engelsk, vi streva med framandspråk. Og eg meiner framleis at norske studentar lærer best ved å lese norske bøker. Dei fleste av oss les ikkje engelsk godt nok, det vågar eg å påstå. Og eg har sett ei undersøking som viser at nordmenns forståing av engelsk ikkje har blitt betre dei siste tiåra, merkeleg nok.

Bokbransjen er ikkje ein enkel stad å gjere seg rik. Når eit forlag veks så fort som Fagbokforlaget har gjort, er det lett å bli mistenksam og lure på om dei har kutta svingar på vegen.

– *Kor kan egentleg eit forlag spare pengar? Å lage bøker er og blir tidkrevjande om ein skal gjere det ordentleg?*

– Du har ikkje så mykje å spele på, nei. Du kan knipe litt på omslag og slikt, men ikkje mykje. Redaktørarbeidet kan du ikkje jukse med, og det er ein stor del av kostnaden. Og det er lite å hente på å kutte ned på

språkvask eller korrektur. Men vi var tidleg ute med å trykkje utanlands i stor skala. Eg snubla borti folk frå eit tidlegare polsk statstrykkeri på bokmessa i Frankfurt eit år, og det vart til eit fantastisk godt samarbeid. Med mange nok titlar blir det litt marginar av det.

– *Har de aldri late samlebandet gå for fort?*

– Alle forlag som ser attende på nokre tusen utgjevingar, vil tenkje at nokre ting har gått vel fort. Redaktørane vil ofte synast at dei kunne gjort bøker betre, men før eller seinare må du seie stopp. Forfattaren har òg eit ord med i laget: Iblant veit du at det kjem til å ryke ei sikring om du bed om enda ei rettskriving av manus. Så kan uhell skje i produksjonen, og du må trykkje boka på nytt. Men den største skrekken min er plagiatspøkelset. Heldigvis har vi enno ikkje opplevd det, men det er umogleg å gardere seg heilt.

– *Har de ein etos eller eit mål for verksemda dykkar ut over det å gje ut marknadstilpassa bøker som så vidt er gode nok?*

– Om vi berre ville tene mest mogleg pengar, måtte vi ha innskrenka porteføljen vår mykje. Dei fleste av universitets- og høgskuleforlaga i Noreg kunne ha skore vekk mykje av porteføljen sin for å tene betre. Du veit omtrent kor dei lønsame titlane kjem. Mykje av «hum samf» ville ha falle ut, seier Vigmostad, med noko som kanskje er bransjeslang for humaniora og samfunnsfag.

– Men eg ser lite av slike tendensar i norske fagbokforlag. Eg trur forlaga tenkjer ganske likt om plikta til gjere meir enn å gje ut det mest lønsame. Talet på utgjevingar som ikkje er reine pensumbøker, har ikkje gått ned dei siste åra.

– *Veldig mange studerer humaniora og samfunnsfag – ein kunne tru*

¹ Arno Vigmostad er fødd i 1969 og oppvaksen på Lista, og utdanna siviløkonom frå NHH. Han leiar Fagbokforlaget, den største delen av Forlagshuset Vigmostad og Bjørke, saman med Arnstein Bjørke. Dei to starta med forlagsdrift som studentar ved NHH.

² Forlagshuset Vigmostad & Bjørke har i dag kring 150 tilsette. I tillegg til Fagbokforlaget inkluderer huset det skjønnlitterære forlaget Vigmostad og Bjørke, Eide forlag, John Grieg, Cantando og 40 prosent av det norske Piratforlaget, pluss 40 prosent av nettbokhandelen Haugen Bok.

Forleggjar Arno Vigmostad har fått mange hjelparar med tida, som Marit Hatleskog (t.v.), redaktør for juridiske fag, og Hilde Kristoffersen, redaktør for økonomisk/administrative fag. Forlagshuset har kring 150 tilsette.

den marknaden var stor?

– Men han er ikkje det, i alle fall ikkje for norske bøker. Veldig mykje av pensum er på engelsk, og det er fleire internasjonale guruar i dei faga enn i til dømes sjukepleie. Og det er stor fragmentering av pensum i hum samf, også i dei større faga.

Det er mange dimensjonar ein kan vurdere ei bok etter, understrekar Vigmostad.

– Du skal forvalte den økonomiske kapitalen, det er så. Men å gje ut bøker som har ein intellektuell dimensjon, kan vere eit mål i seg sjølv. Og ein sjeldan gong kjem det ei bok som verkeleg inneheld store nyvinningar og flyttar eit fagfelt. Det er dét alle forleggjarar drøymmer om, same kor sjeldan det er.

– Men i kvar bok ligg det ein potensiell suksess, fagleg eller økonomisk. Og det fantastiske er at vi trur på suksess gong på gong, men realiteten er at 20 prosent av bøkene ber dei andre 80 økonomisk. Du skal ikkje bomme mykje før det går gale.

– Akademikarar er generelt ikkje spesielt gode til å skrive lesverdig. Kva kan ein gjere med slikt i redigeringa? Du får ikkje talg av ein trebukk?

– Om eg skal generalisere, er debutantar mykje vanskelegare å ha med å gjere enn dei mest kjende forfattarane. Ofte er dei mest erfarne folka på eit fagfelt dei lettaste å redigere. Dei erfarne er tryggare på seg sjølv

og på kor flinke dei er, og dei lyttar meir til redaktørane. Debutantane er meir gjenstridige.

– *Men uavhengig av kva forfattaren går med på: Du kan ikkje gje folk eit nytt språk?*

– Nei, det går jo ikkje. Det hender at ein må gje ut bøker der forfattaren insisterer på å halde på sitt språk, sjølv om det kanskje er arkaisk eller umusikalsk. Somme forfattarar vil ikkje setje punktum, andre set for mange, og bae delar er like dårleg. Det er òg skilnad på fag – somme felt blir redigerte meir, andre mindre.

– *Kor er det meir, og kor er det mindre?*

– Det trur eg ikkje at eg vil uttale meg om. Det gjer seg dårleg på trykk.

– *Juristane er sikkert heilt umoglege å redigere.*

– Eg skal ikkje avvise den gjettinga, seier Vigmostad og ler.

– Vi spøkjer rett nok med at du kan gjere kva du vil med omslaget til jussbøker – så lenge det er blått. Men når faget har eit språk der kvart ord er så avgjerande, bør du ikkje tukle med det. Vi hadde ein språkkonsulent

som prøvde å forbetre juridiske formuleringar i manusa – det var ikkje særleg populært.

– *Kven har eigentleg tid til å skrive lærebøker i dag? Kor kan tida hentast frå om ikkje folk skal forsøme andre plikter?*

– Det er eit veldig godt spørsmål. Teljekantssystemet har endra vilkåra

– Debutantar er mykje vanskelegare å ha med å gjere enn dei mest kjende forfattarane.

mykje. Ein ting er alle artikkelsamlingane som kjem. Du må ha ein del av dei, men helst ikkje for mange. Verre er det at det har blitt mykje vanskelegare å få folk til å skrive dei grunnleggjande bøkene. Der er juristane greie: Ein ny jussprofessor får gjerne beskjed om at det ligg til professoratet å skrive den nye læreboka. Og ved Sjøkrigsskulen er det greitt, dei kan jo berre beordre offiserane sine til å skrive.

– *For konge og fedreland?*

– Eg spurde ein ved Sjøkrigsskulen: Korleis klarer de alltid å levere på tida? Han svarte: «Ein ordre er ein ordre!»

Men ein forleggjar kan ikkje gje ordrar. Og akademiske forlag slit alvorleg med å få fram dei nye, gode forfattarane, vedgår Vigmostad. Det blir ofte dei gode gamle.

– Dei som er etablerte professorar og har kome dit dei skal vere, har litt friare forhold og kan framleis skrive bøker. Men vi manglar snart ein generasjon forfattarar. Mange som er kring førti og sit og sveittar under teljekantsystemet, når skal dei få tid til å skrive lærebøker? Framleis reviderer ein mange bøker som vart brukte alt før mi studietid, levetida deira blir kunstig forlenga. Fordi dei gode, nye lærebøkene manglar, må folk klippe og lime og setje artikkelsamlingar på pensum. Og det fragmenterer læringa.

– *Når ein ikkje får akademisk uttelling for å skrive grunnleggjande lærebøker, fell vel mange av dei flinkaste bort?*

– Eg er redd at det blir resultatet. Vi ser ikkje dei fulle konsekvensane av dette enno. Men om det går ti år til med teljekantsystemet, blir mange-

len på nye forfattarar påtakeleg. Da trur eg vi kan få ein alvorleg mangel på nye norske lærebøker. Men eg trur det vil kome ei endring. Det er jo horribelt at ein ikkje skal verdsetje det å lage breie, norske lærebøker for ein ny studentgenerasjon.

Å verve forfattarar liknar på å verve spionar: For å stimulere fleire til å skrive fagbøker prøver forlaga å lokke med pengar og reiser. Fagbokforlaget deler ut skrivestipend på opptil 250 000 kroner.

– Det følgjer lite heider og ære med å skrive lærebøker, så vi må kompensere med økonomi og med gode redaksjonsteam for dei grunnleggjande bøkene. Og vi sender forfattarar i eksil til Sørlandet eller Gdansk i Polen for å skrive. Dei får ikkje returbillett før dei har levert så og så mykje av manus. Det skal vere så hyggelege stader at det er ein bonus å reise dit, men ikkje Roma eller andre metropolar der du får lyst til å leve livet.

– *Jonathan Franzen³ hevdar at det er neppe er mogleg å skrive god litteratur i eit rom med nettsamband. Dei har internett i Gdansk òg?*

– Vi har faktisk ikkje hatt nettsamband i husværet i Gdansk, men det er på grunn av sommel frå forleggjaren. Men det skal vere passeleg mange bøker der. Og ein dose raudvin. Da blir livet lettare. Heller ikkje den breie ålmenta gjev anerkjenning for fagbokforfattarane. Du får ingen store debutantintervju eller meldingar i dagspressa for bøker om strategisk kompetansestyring.

– *Det er forståeleg, men samtidig litt trist at det er så få meldingar av fagbøker.*

– Ja, ikkje minst når ein veit kor stor del av den norske befolkninga som er akademisk utdanna. No er det ikkje like mange skjønnlitterære meldingar som før heller, men faglitteraturen har alltid blitt stemoderleg behandla. Det store unnataket er tidsskriftet til Legeforeninga, dei er grundige og seriøse og brukar store ressursar på bokmeldingar.

– *Om det er eit mål å få fram gode norske fagbøker: Kva tiltak og støt-teordningar er det som faktisk verkar?*

– Eg vil seie at Lærebokutvalet til Universitets- og høyskolerådet har fungert utruleg bra. Dei har fått veldig mange bøker for pengane dei deler ut.

– *Men dei har ikkje mykje pengar?*

– Nei, det er berre peanøtter, fem til sju millionar kroner i året. Men når du sit og er i tvil om ei utgjeving og tenkjer skal-skal ikkje, kan eit bidrag på tretti eller femti tusen gjere ein skilnad. Det er snakk om bidrag til å få ting i hamn, ikkje fullfinansiering. Kostnaden for ei typisk fagbok på 250 sider er kring 250 000 for forlaget, alt inkludert. Pengane frå Lærebokutvalet er for kollekt å rekne, men har gjeve utruleg mange bøker. Innkjøpsordninga for sakprosa er meir som å spele lotto. Eg trur ikkje forlaga tenkjer så mykje på den når legg planar.

Vigmostad og Bjørke er driftige mangesyslarar: Attåt forlaga sine formidlar dei trykking av bussruter for Stavanger, dei eig ein nettbokhandel og er blant dei største bokdistributørane i landet. Men Vigmostad har visst ei romantisk side òg. Han hevdar med truverd at han les lyrikk og annan skjønnlitteratur på senga.

– Eg jobbar med fagbøker heile dagen. Hovudet må jo kvile ein plass.

– *Og du har ei fortid som Romantikk-forfattar.*

– Eg debuterte i Romantikk som tolvåring. Men det vart lite av det etter at eg byrja å skrive krimnoveller for Hjemmet i åttande klasse. Dei var så uendeleg mykje betre betalte. Det bør elles nemnast at eg òg har skrive mange solskinshistorier for kristne magasin. Om det var ein ting som kjenneteikna ein elles dårleg forfattarskap, var det mangfald.⁴ ■

Per Anders Todal er frilansar i Forskerforum og fast journalist i Dag og Tid.

3 Ein av Franzens ti hugeregjar for forfattarar, publisert i The Guardian i februar 2010.

4 I Bibsys får ein to treff ved å søkje på Arno Vigmostad: Hovudoppgåva Strukturendring i norsk forlagsbransje: oppkjøp og fusjoner (1995) og det skjønnlitterære verket Nattens barn (Falcon forlag, 1988).

KVEN: ph.d.-stipendiat Kjersti Lian og forskar Elin Moe ved Universitetet i Tromsø

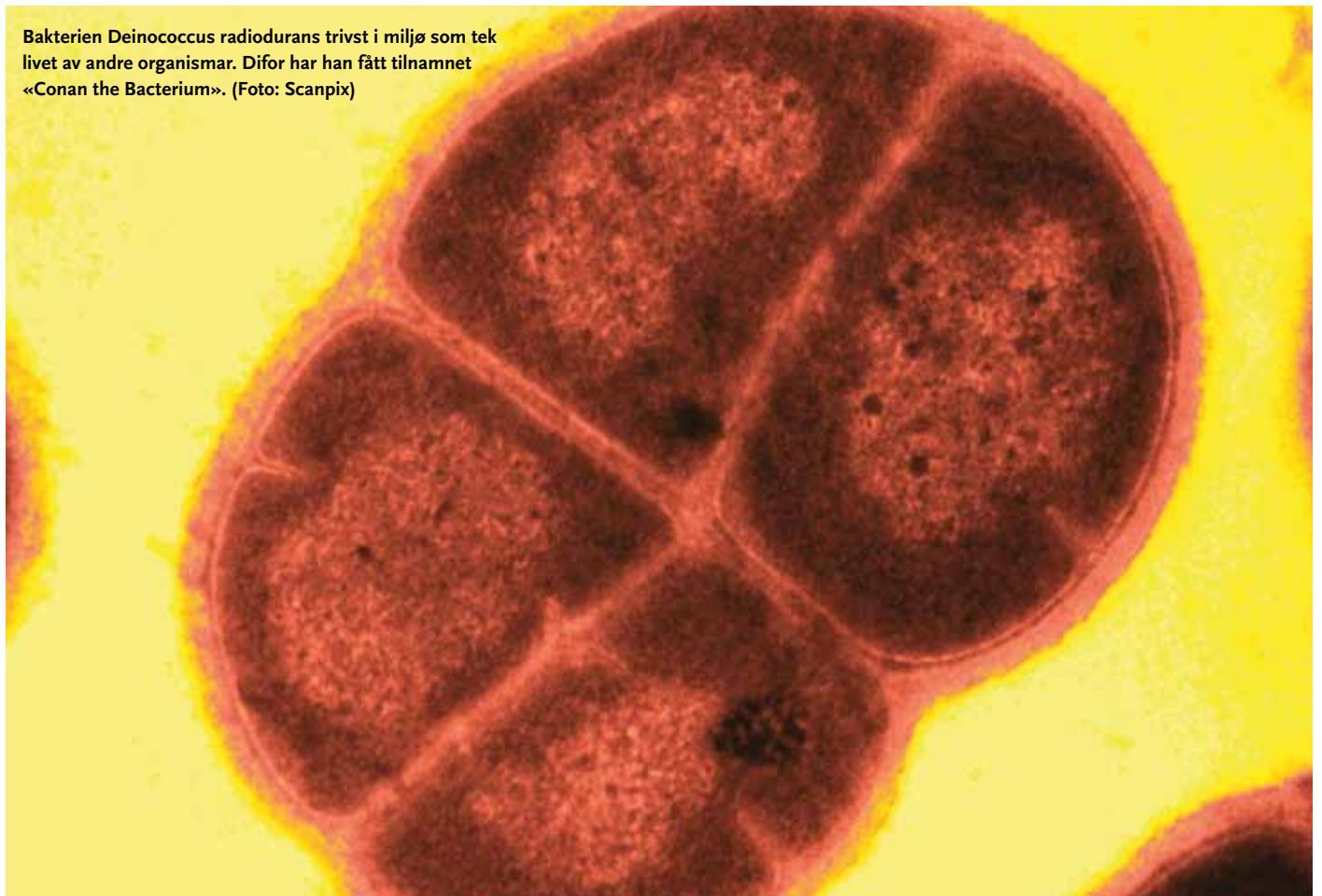
KVA: Korleis overlever verdas tøffaste bakterie strålingsdosar som tek livet av alt anna i nærleiken, inkludert måleinstrumenta?

KORLEIS: lokke DNA-reparerande protein til å forme krystallar slik at ein kan kartleggje fasongen deira

AV KJERSTIN GJENGEDAL

Leksjonar i overleving

Bakterien *Deinococcus radiodurans* trivst i miljø som tek livet av andre organismar. Difor har han fått tilnamnet «Conan the Bacterium». (Foto: Scanpix)

PROSJEKT: Protein-protein interactions at atomic levels. **INSTITUSJON:** Institutt for kjemi, Universitetet i Tromsø. **FAGRETNING:** Kjemi. **FINANSIERING:** Seks millionar over tre år frå FUGE-programmet til Noregs forskingsråd. **UUNNVERLEGE VERKTØY:** I tillegg til utstyr og programvare – kollegaer! Dei er kanskje ikkje verktøy, men i alle fall uunnverlege. **PUBLISERINGSFORM:** Artiklar i vitskapelege tidsskrift, posterar og presentasjonar. **NY KUNNSKAP:** Har kartlagt den tredimensjonale strukturen til ei handfull DNA-reparerande protein hos bakterien *Deinococcus radiodurans*, som eit første steg på vegen til å finne ut korleis desse proteina fungerer.

Kjersti Lian studerte bioteknologi for å bli ingeniør, men forskinga lokka meir. (Foto: Norstruct)

Den som las populærvitenskaplege tidsskrift for tjue år sidan, kunne kome i skade for å tru at svaret på alt låg i genane. No veit sjølv lekfolk at genar berre gjev oppskrifta på dei proteina ein organisme potensielt kan produsere. For å kunne seie noko som helst om det biologiske livet må vi vite kva proteina gjer med oss og cellefunksjonane våre. Og det kjem heilt an på korleis proteina ser ut. Korleis kan ein finne ut av det? Då lyt ein banke på døra hos NorStruct i Tromsø.

Ein rosa tøffing

– Den er veldig søt, seier doktorgradsstipendiat Kjersti Lian ved Universitetet i Tromsø.

– Når vi dyrkar dei, blir dei rosa. Viss dei ikkje blir rosa, er det noko feil.

Ho snakkar om bakterien *Deinococcus radiodurans*, også kalla verdas tøffaste bakterie. Bakterien vart oppdaga på femtitalet i ein boks hermetisk kjøt som var blitt prøvd sterilisert med gammastråling. Som namnet antyder, er *D. radiodurans* ein av dei mest strålingsmotstandsdyktige organismane vi kjenner til. Han er også ekstremt motstandsdyktig mot syreangrep og såkalla oksidativt stress. Kva bakterien skal med desse ekstreme eigenskapane, er ikkje godt å seie, for han finst vanlegvis i jord, kloakk og andre organiske miljø, der høg stråling neppe er det største problemet. Men ein trur at den viktigaste eigenskapen til bakterien er å tole tørke. Dei andre ekstreme eigenskapane er ein bieffekt av tørketoleransen.

Dersom ei celle blir dehydrert eller utsett for sterk stråling, kan DNA-trådane bli øydelagde. Der andre bakteriar ville tilpasse seg vanskar ved å kapsle seg inn, skru av vitale funksjonar og vente på betre tider, har *D. radiodurans* valt den motsette strategien: å utvikle evna til å tole alt naturen kan utsette han for. Sjølv om tørke, stråling eller giftangrep skulle hakke DNA-et til

bakterien i fillebitar, har han utvikla mekanismar som reparerer det.

DNA-reparatørane

Kjersti Lian studerer protein som er involvert i ein av desse reparasjonsmekanismane, Base Excision Repair (BER). Denne blir sett i verk ved skadar på ein av DNA-trådane. Blir begge trådane avkutta, trengst det andre former for reparasjon. Forskinga hennar er ein del av eit større arbeid under leing av rettleiaren hennar, Elin Moe, som for tida forskar i Portugal, finansiert av eit av dei høgthengande karrierestipenda frå EU sitt Marie Curie-program.

– Når DNA-et blir angripe, får ikkje organismen uttrykt genane, og då dør han. Eg ser på protein som reparerer DNA, korleis dei interagerer med kvarandre, og om dei hjelper kvarandre, fortel ho.

Lian tok mastergrad i bioteknologi med ein tanke om å bli ingeniør. Men ho oppdaga fort at også ingeniørar treng doktorgrad no for tida, om dei vil unngå å ende som reine teknikarar. Sjølv om ho er nokså einsam med si eiga forskning, er ho ein del av eit stort miljø i Tromsø der det alltid er eksperthjelp å få om ho skulle stå fast med noko.

Fasongen forklarar funksjonen

Funksjonen til eit protein heng ikkje berre saman med kva for atom proteinet er samansett av, men også kva for ein tredimensjonal fasong proteintråden har krølla seg saman i. Det å kartlegge slike 3D-strukturar, også kalla strukturbologi, er blitt eit kjempestort forskingsfelt innanfor biomedisin. Det hjelper oss sjølvsgatt med å finne ut korleis kroppen fungerer, men det er også viktig når ein skal lage medisinar. Nye medisinar skal helst passe til akkurat dei proteina dei skal samhandle med, samtidig som dei helst ikkje skal samhandle med uvedko-

mande protein og lage biverknader.

– Eg starta med ti ulike protein, som alle er med i BER-mekanismen. Nokre fjernar den skadde basen i DNA-tråden, andre bygger opp tråden på nytt. Eg ville gjerne studere alle ti, men eg støyte på problem. Somme av dei fekk eg ikkje uttrykt, somme ville ikkje løyse seg – så no har eg tre-fire att, fortel Lian.

Proteina er for små til å kunne sjåast i mikroskop, og difor må dei observerast indirekte. Den mest brukte metoden er å krystallisere dei, og deretter skyte røntgenstrålar mot krystallen. Når ein måler retningane på den tilbakespreidde strålinga, kan ein ved hjelp av ein del finurlig matematikk rekne seg fram til korleis det krystalliserte proteinet må vere oppbygd. Det er ein effektiv metode der mykje likevel kan gå gale på vegen.

Protein med primadonnanykker

Lian produserer proteina sine ved å bruke *E. coli*-bakteriar som vertsceller og få dei til å uttrykke proteina. Dessverre blir mange andre protein også uttrykt i den same prosessen, fordi *E. coli*-bakterien vil uttrykke alt DNA som han har tilgjengeleg, utan omsyn til kva som er mest interessant for forskarane. Difor må kulturen reinsast etterpå.

– Vi prøver å filtrere dei etter storleik, etter ladning, etter kva pH dei trivst ved, etter molekylvekt. Det er prøving og feiling og mange rundar i reinsemaskina. Dette veit eg mykje om, seier ho tørt. Ho let det skine igjennom at ein stor del av arbeidet handlar om nettopp dette: å finne ut kva som skal til for at bakteriane og proteina oppfører seg optimalt.

Når proteinet er så reint som ein kan få det, må det oppkonsentrast, og så gjeld det å få det til å krystallisere seg slik at dei kan fangast i ei tredimensjonal form.

Til det nyttar Lian ein krystalliseringsrobot.

– Alle som jobbar her ved NorStruct, er ekspertar på sine felt, så det er lett å få hjelp, seier Kjersti Lian (t.v.), her saman med postdoktor Netsanet G. Assefa. (Foto: Kjerstin Gjengedal)

Det oppløyste proteinet blir tilsett ei rekkje ulike stoff i von om at i alle fall nokre av dei skal stimulere proteinet til å krystallisere når væska langsomt fordampar. Med litt flaks er krystallane store og ordna nok til at dei kan brukast vidare.

– Dei er heile tida i rørsle, nesten som eit levande vesen. Dersom dei blir fanga i «feil» tilstand, er det ikkje optimalt. Då handlar det gjerne om at dei ikkje trivst, at eg må prøve andre bufferar eller noko. Viss ein er så heldig å få ein fin krystall, gjeld det å prøve å få ut informasjon frå krystallen for å finne ut korleis proteinet eigentleg ser ut, seier Lian.

Ser med røntgenstråling

Då går turen til den lokale røntgenstrålings-maskina. Universitetet i Tromsø er vertskap for NorStruct, den norske teknologiplattforma for strukturbologi, og det vil seie at Lian har det beste utstyret Noreg kan tilby for hennar type forskning, tilgjengeleg på den daglege arbeidsplassen. Andre forskarar tek med seg prøvene sine til Tromsø og får dei analyserte der. Vil ein gjere meir avanserte analysar, trengst det likevel kraftigare maskiner. Difor samarbeider NorStruct med store synkrotronanlegg i Europa, anlegg der store partikkelakselleratorar produ-

serer stråling med høg intensitet, og der ein kan finjustere innstillingane og få ut bilete med høg oppløysing. NorStruct sender rutinemessig forskarar på vitjing, først og fremst til Grenoble i Frankrike, der det blir forska mykje på protein som reparerer dobbeltråd-skadar i DNA-et.

Alt dette dyre utstyret og dei omstendelege metodane må til for at Lian skal nå målet sitt, som er å finne ut kva som skjer i det skadde området på DNA-tråden. Kva har strukturen til proteina å seie for korleis dei plasserer seg kring det skadde DNA-området, og korleis dei bind seg til DNA-tråden og til kvarandre? Kan dei ha fleire funksjonar?

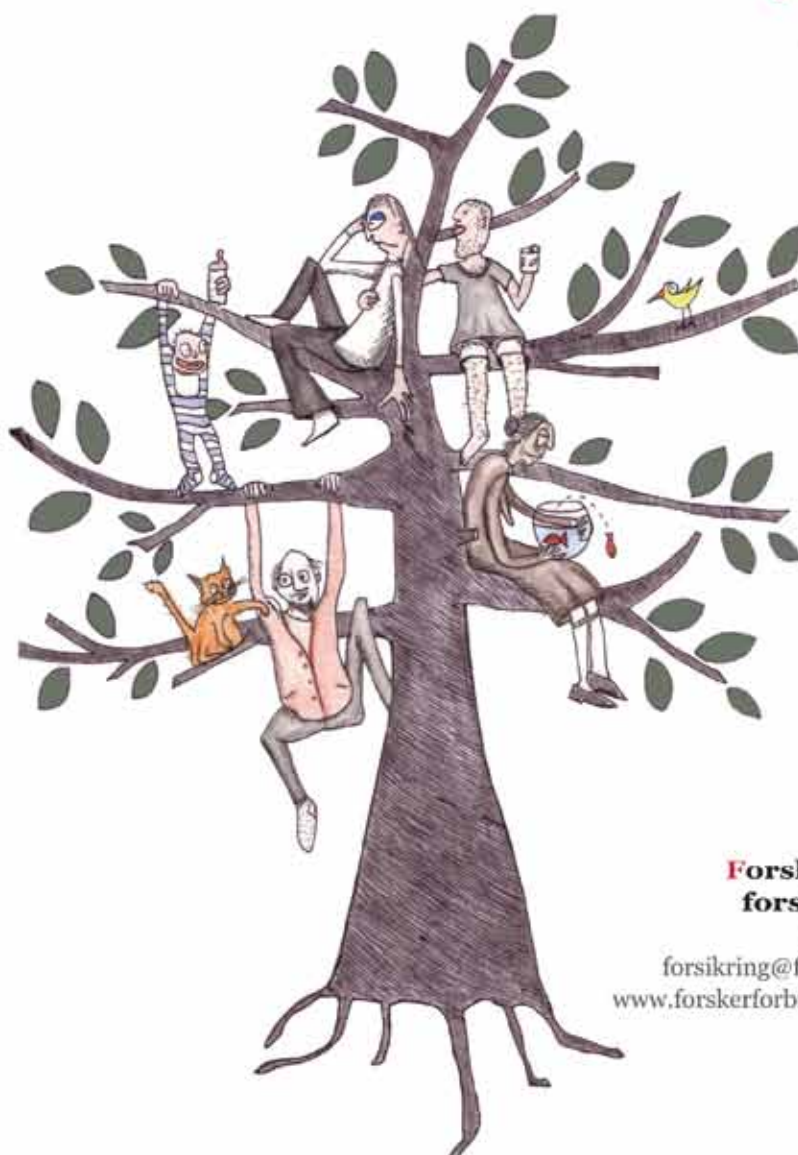
Jakta på den store skilnaden

– Når vi har fått kartlagt strukturen, kan vi samanlikne dei med tilsvarende protein frå andre organismar og byrje å gjere vurderingar om skilnader i funksjonen deira. Når det gjeld D. radiodurans, har forskarar kartlagt samansettinga av heile arvematerialet, og vi har ein del krystallstrukturar. No må vi forske vidare på desse strukturane, sjå korleis dei bind DNA og liknande. Det er evna til å tole tørke som er den store skilnaden mellom D. radiodurans og andre bakteriar, men vi leiter også etter andre eigenskapar, fortel Lian.

Takk vere DNA-reparasjonen blir bakterien brukt til å fjerne forureining i sterkt radioaktive miljø. Andre har vore inne på tanken å bruke han til å lagre og restaurere informasjon i tilfelle av ein kjernefysisk katastrofe. Nye medisinar eller genterapi på grunnlag av D. radiodurans ligg nok langt inn i framtida. ■

Norwegian Structural Biology Centre (NorStruct)

- ei av dei nasjonale teknologiplattformene som er etablert i samband med FUGE-programmet for funksjonell genomforskning
- held til ved Universitetet i Tromsø
- tilbyr hjelp med produksjon av protein frå DNA-sekvensar dyrka fram i vertsceller, kartlegging av den tredimensjonale strukturen til proteina ved bruk av røntgenstråling, og legemiddeldesign
- har også ansvar for kompetansebygging i strukturbologi, samanhengen mellom form og funksjon hos biomolekyl
- er bindeledd til større internasjonal infrastruktur, først og fremst European Synchrotron Radiation Facilities i Grenoble

**Forskerforbundets
forsikringskontor**

Tlf: 21 02 34 30

forsikring@forskerforbundet.no

www.forskerforbundet.no/forsikring

Hvem sitter på dine greiner?

Du er viktig for mange rundt deg, og kanskje for flere enn du tror.

Om noe skulle skje deg, hvilke konsekvenser får dette for deg, og for de som er avhengige av deg?

Tenk gjennom konsekvensen om du skulle bli alvorlig syk, arbeidsufør eller i verste fall dø. Hvordan vil sterkt redusert eller frafalt inntekt påvirke deg, og de som sitter på dine greiner?

Våre forsikringer kan ikke erstatte deg, men kan bidra til at du og dine nærmeste er sikret økonomisk om uhellet er ute.

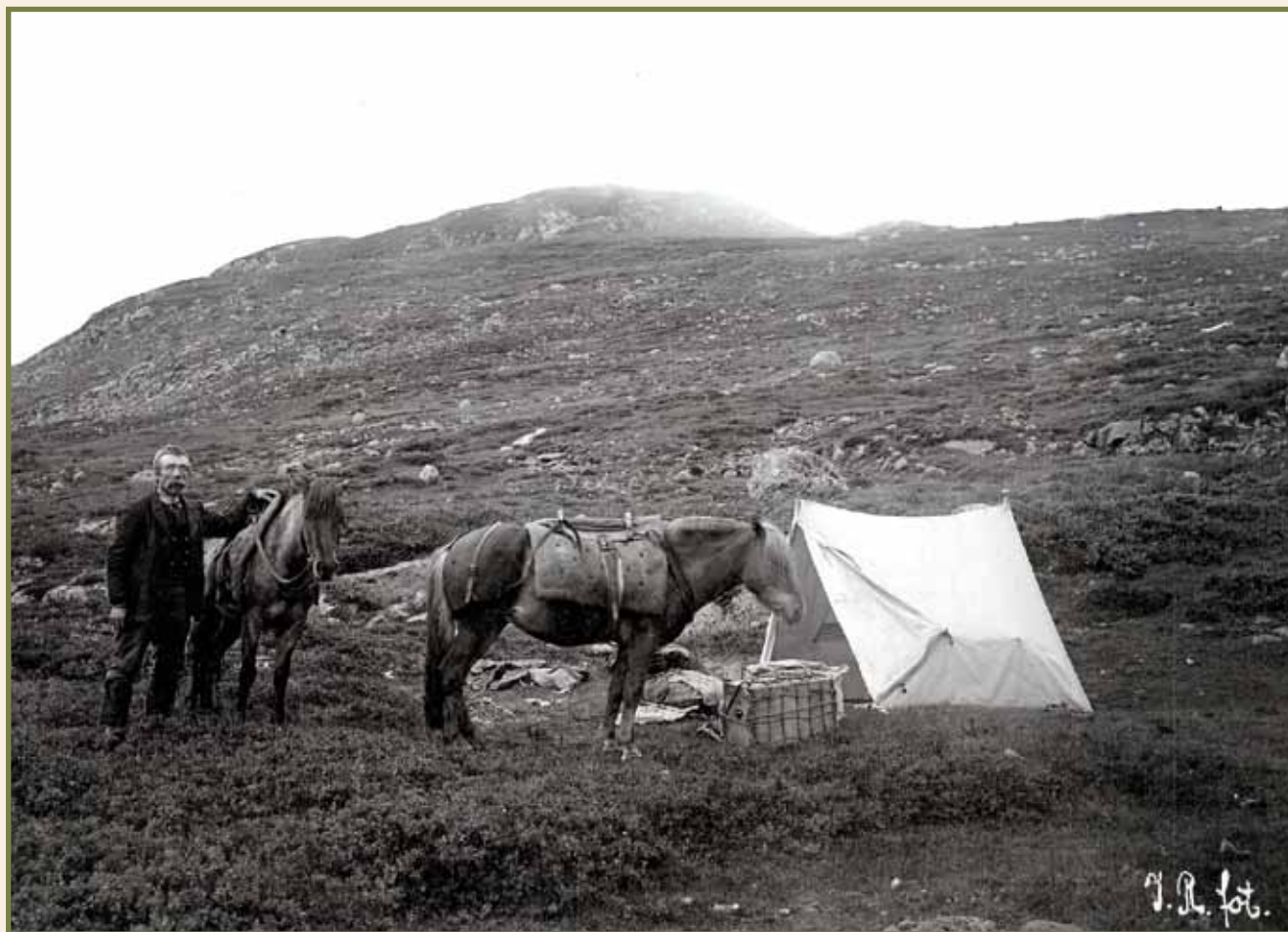
Abonnent siden 1992.

Tine Rørvik leder noe så sjeldent som et privat forskningsinstitutt. Norner i lille Stathelle er faktisk et verdensledende forsknings- og utviklingssenter for plast. Som leder av en virksomhet med visjonen "Innovation through insight" er hun avhengig av å holde seg oppdatert på alt som rører seg innenfor teknologi, vitenskap og innovasjon. Teknisk Ukeblad henter hun i postkassen hver uke. Fordi **"Teknisk Ukeblad er ofte forbløffende tidlig ute med relevante nyheter for alle oss som jobber med avansert teknologi."**

Med en doktorgrad i kjemi fra NTNU og lang erfaring fra innovasjonsarbeid får vi tro hun vet hva hun snakker om.

Prøv Teknisk Ukeblad gratis i 4 uker

Send SMS "TU4" til 2007
eller gå inn på tu.no/abonnere/4

Slik vart landet kartlagt

«Omkring århundreskiftet. Oppbrudd fra teltplassen ved Isdalseter, Hardangervidda.
Foto: NGU/John Rekstad»

Slik heiter det i biletteksten frå arkivet til Noregs geologiske undersøking (NGU). NGU opplyser vidare at biletet er frå eit feltarbeid. Dateringa er uviss, men truleg frå om lag år 1900. NGU vart oppretta i 1858, og John Bernard Rekstad var tilknytt NGU som geolog. Han studerte brear og kartla geologien særleg på Vestlandet, i Jotunheimen og Nordland. Rekstad var òg ein ivrig amatør fotograf og tok mange bilete frå reisene – ikkje minst dokumenterte han geologiske formasjonar, fjell og steinprøver.

Det er usikkert kven mannen på biletet er, men vedkommande kan vere ein lokal assistent hyra inn som berar, noko som var vanleg på denne tida.

Kjelder: NGU og Wikipedia

Tegn til endring

Som den første i Norge disputerte sosialantropolog Hilde Haualand på tegnspråk.

TEKST: SIRI LINDSTAD FOTO: ANNE ELISABETH NÆSS

Tegnspråk er mer romlig og synkront fundert enn talespråk.

HILDE HAUALAND

Det er en tilsynelatende alminnelig torsdag i august. Været er vekslende, slik det har vært hele sommeren. I gangene på Universitetet i Oslo hus henger ennå stillheten fra den lange ferien igjen i lufta, selv om en og annen enslig student har begynt å luske mot semesterstart.

Men idet man drar i den tunge døra inn til auditorium 1 i Eilert Sundts hus og går inn, får man et første vink om en begynnelse på noe, en milepæl, en merkedag. Der inne sitter allerede et forventningsfylt publikum som skravler i vei, først og fremst ved hjelp av ivrige og lavlydte håndbevegelser. Innimellom hører man en stemme eller to.

Så blir klokken 10.15. Hendene i salen legger seg til ro, samtalene stilner, seks tegnspråktolker tar plass, og Norges første disputas på tegnspråk er i gang.

Holder tankene på plass

– Jeg var mest spent på hvordan dialogen mellom meg og kommisjonen ville gå, ettersom vi skulle kommunisere via tolker. Men det er mulig at antropologer flest blir mindre usikre i møte med en tegnspråktolk, ettersom dette er et fag der mange er vant til å bruke tolker når de gjør feltarbeid, skriver den nyslåtte doktoren i sosialantropologi Hilde Haualand når vi fredag oppsummerer dagen via chatt.

Og tegnspråk kan ha sine fordeler i en stressbefengt situasjon som det en disputas er, tror

Haualand, som til daglig jobber som forsker i Fafo.

– Tegnspråk har lokalisering, noe å la preposisjoner i talte språk. Det gjør det kanskje lettere for meg å holde ideene og tankene mine sånn noenlunde på plass. Når tankene mine sprer seg ut, kan jeg ved å bruke tegnspråk vise til ulike ideer, retninger, whatever, ved å lokalisere dem foran meg ved hjelp av tegnene, og så trekke dem inn der jeg trenger dem. Tegnspråk er mer romlig og synkront fundert enn talespråk, som er mer sekvensielt, der det ene skal følge det andre.

Årelange forberedelser

Disputasen foregår selvfølgelig på engelsk på et høyt faglig nivå. De seks tolkene har alle norsk som morsmål, og ingen av dem har bakgrunn fra sosialantropologi. Den største utfordringen er nok likevel at tegnspråk i liten grad har vært brukt som akademisk språk. Hvordan unngår man da at noe blir «lost in translation»?

– Forberedelsene har vært årelange. Vi har visst lenge at vi skulle hit, til denne dagen, forteller tegnspråktolk Marianne Michelet. Sammen med to av de andre tolkene har hun tolket regelmessig for Haualand de siste årene, på alt fra instituttseminarer, konferanser, kollokvier for doktorgradsstipendiater og lignende.

– Vi har med andre ord jobbet mye med stoffet og forskningsteorien over lang tid, og har dermed kommet ganske godt inn i det.

– Det er få ting man forbereder seg så grundig til som vi har gjort til denne disputasen, sier tegnspråktolk Marianne Michelet (bakerst).

– Vi har lært utrolig mye selv av dette oppdraget, sier tegnspråktolkene Guri Amundsen (til venstre) og Torill Ringsø.

Skaper nye tegn

Under disputasen bytter Michelet og en annen tolk på å tolke til dem i salen som ikke hører. Samtidig sitter to andre tolker, Guri Amundsen og Torill Ringsø, med ryggen til publikum og tolker mellom opponentene og doktoranden. Uken før tilbrakte de sammen med en robust stabel fagbøker på en hytte på Nordmøre, der de snakket seg varme for hverandre både på engelsk og tegnspråk.

– Vi må kjenne at vi har den faglige diskursen inne, både på norsk tegnspråk og engelsk. I likhet med andre språk kan man si alt på tegnspråk. Men samtidig kreves det at flere språkbukere snakker om et fag eller tema før det etableres et omfattende vokabular for akkurat det fagfeltet, forteller Amundsen og Ringsø.

Ordforrådet utvides på ulikt vis, forteller Michelet.

– Man kan lage en ny sammenstilling, som for «ontologi». Da tar vi tegnet for «er der, finnes der» og kombinerer det med tegnet for «-logi». Eller vi kan bruke et synonym, for eksempel når vi skal si «epistemologi». Da bruker vi synonymet «kunnskap» mens vi bruker munnstillingen for «episte-», og så kjører vi på med tegnet for «-logi» etterpå. Eller man kan finne på helt nye tegn. Men uansett er det den

som har tegnspråk som førstespråk, som først og fremst skal være den som utvikler nye tegn, og ikke vi tolker, understreker hun.

Et effektivt språk

Både under prøveforelesningen og selve disputasen gir Amundsen og Ringsø stemme til Haualand's tegn. Men stadig vekk ligger Haualand et godt stykke foran dem og må ta pauser slik at talespråket får tatt igjen tegnspråket.

– Et velkjent problem, det der, skriver Haualand på chatten, med et smiletegn etter.

– Det har igjen noe med tegnspråkets romlighet å gjøre. Man får rett og slett sagt mer på kortere tid enn når man gjør bruk av talespråk.

For å være helt sikre på at alt går riktig for seg og at det ikke oppstår noen misforståelser i kommunikasjonen, er det også to skrifttolker i sving. De sitter og skriver fortløpende inn ettersom opponentene snakker, slik at Haualand kan støtte seg på dette om hun blir i tvil om hva som sies.

I avhandlingen har hun sett på en tjeneste som gjør det mulig for en døv og en hørende å snakke sammen på telefon. Tjenesten innebærer at samtalen går via en tolk som oversetter fra tegnspråk til tale, og fra tale til tegnspråk. Haualand har sammenlignet organiseringen av denne

teletjenesten i Norge, Sverige og USA, og hun har blant annet undersøkt hva som ligger bak de politiske føringene, og sett på den gjensidige påvirkningen mellom politiske vedtak og teknologi.

Forbruker eller trengende?

Haualand viser hvordan døve i USA er definert som forbrukere med klare rettigheter og dermed med en selvfølgelig rett til teletjenester som sådan, inkludert tjenesten hun har studert. I Norge ses tjenesten mer på som et hjelpemiddel, og er da også administrert av Nav. Slik marginaliseres døve til å bli en gruppe som anses for å være utenfor samfunnet, og som derfor må inkluderes.

Haualand ser gjerne at hennes forskning bidrar til en annen type tenkning rundt teletjenester spesielt og inkludering/ekskludering generelt. Men når andreopponenten i kommisjonen forsøker å gjøre henne til en forsker med en politisk agenda, protesterer hun. Og i etterkant av disputasen sier hun på chatten:

– Jeg er vant til at det stilles spørsmål ved min rolle når jeg forsker på vilkår for døve og selv er døv. Men jeg hadde gjerne sett at det fant sted en nyansering av debatten om forskerrollen som sådan. Det er jo ikke slik at noen har en posisjon eller visjon i forskningen, mens andre ikke har det. ■

20 NØTTER

Nasjonalsongar

- a) Kva for land har ein nasjonalsong der første vers, som sjeldan blir brukt, nemner fleire stader som ligg i andre land?
- b) «God Save the Queen» er nasjonalsongen til britane, og han vart hâna i ein hitlåt med same tittel frå 1977. Kven stod bak?
- c) Kva for særtrekk deler Kosovos og Spanias nasjonalhymner?
- d) Kven har komponert EUs «nasjonalsong», Europahymnen?
- e) Ei drikkevis av Johan Nordahl Brun vart av Henrik Werge-land kalla «Norges Marseillaise». Kva var tittelen?

OL i London

- a) I landevegsrittet på sykkel vart det norsk bronse til Aleksander Kristoff. Kva heiter den omstridde veteranen frå Kasakhstan som spurta til siger?
- b) Lisa Nordén frå Sverige var ni tusendelar frå gullet – i kva for idrett?
- c) Nikola Karabatic er ein av dei beste handballspelarane i verda, og no vann han sitt andre OL-gull. Kva for land representerer han?
- d) Kor mange OL-gull har Eirik Verås Larsen totalt når han no legg kajakken på hylla?

- e) Kva heiter denne karen, som vann, sette verdsrekord og sletta ein olympisk rekord som tilhørte ein nordmann?

Med nytt namn

- a) Kva vart Smaalenenes amt omdøpt til i 1919?
- b) Under kva for namn vart Leif Normann Nilsen ein folkekjær skikkelse?
- c) Fotballklubben Odd, stifta i 1917, skifte ti år seinare namn – til kva?
- d) Steven Demetre Georgiou kallar seg i dag Yusuf Islam. Men under kva namn vart han kjend?
- e) Kva var døypenamnet til filmskaparen Lars von Trier?

Giftig

- a) Kva er eit anna namn for tjære frå steinkol, som er blitt nytta til å impregnere trevirke?
- b) Kva for byggemateriale – eigentleg eit varemerke – består av asbest og sement i forholdet 1 : 9?
- c) Kva for blåsyrebasert giftgass vart brukt i gasskammera i Auschwitz-Birkenau?
- d) Når vart DDT forbode i Noreg (margin: to år)?
- e) Kva for giftproduserande dyr er representert i zodiaken (dyrekretsen)?

- a) David Rudisha (800 meter friidrett)
- d) To (i 2004 og 2012)
- c) Frankrike
- e) Skorpionen
- d) 1970
- c) Zyklon B
- a) Aleksander Vinokourov
- b) Etemitt
- a) Kreesot
- e) «For Norge, Kiæmpers Fødeland»
- d) «Norges Skaal» (også godkjent: «Freude»)
- e) Lars Trier
- d) Ludwig van Beethoven («An die
- c) Det er utan tekst
- b) Sex Pistols
- a) Østfold
- c) Rosenborg Ballklub
- d) Cat Stevens
- e) Lars Trier
- a) Østfold
- b) Sex Pistols
- c) Det er utan tekst
- d) Ludwig van Beethoven («An die
- e) «For Norge, Kiæmpers Fødeland»

Nasjonalsongar

Svar:

10 KJAPPE

STÅLE ØSTHUS

Medlem nummer 40096729 i Forskerforbundet
STILLING: forsker, Statens institutt for rusmiddelforskning (Sirus)
UTDANNING: ph.d. i sosiologi fra Universitetet i Oslo
FØRSTE JOBB ETTER ENDT UTDANNING: den jeg har nå.
Jeg ble ferdig med doktorgraden i fjor.
KARRIEREMÅL: å forske videre og etter hvert få professorkompetanse.

Styrk forskerskolene!

- **Hva jobber du med akkurat nå?**
– Jeg forsker på mønstre og endringer i alkoholbruk og konsekvenser av slik bruk. Vi nordmenn drikker jo stadig mer alkohol.
- **Hvor tenker du best?**
– Det er på kontoret, hvor det er stille, i motsetning til hjemme.
- **Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?**
– *The Logic of Social Action* av Raymond Boudon. Den lærte meg hvordan man skal tenke om individuelle handlinger, og hvordan disse manifesterer seg på aggregert nivå.
- **Hva er tabu i ditt fag?**
– Det er ikke så mange tabuer igjen i sosiologi, tror jeg. Men juks vil alltid være et tabu, her som i andre fag.
- **Hva skal til for å bli en god sosiolog?**
– Nøyaktighet, ydmykhet overfor andres funn, læringsvilje og logisk sans. Den største utfordringen for alle samfunnsforskere er å finne ut om årsakssammenhenger er reelle eller ikke.
- **Hvem er den beste læreren du har hatt?**
– Arne Mastekaasa, professor i sosiologi ved Universitetet i Oslo. Han var veilederen min både på hovedfag og doktorgrad, og er både generøs og kunnskapsrik.
- **Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?**
– Da ville jeg valgt økonomi. Det ville gitt en enda dypere forståelse av statistiske verktøy og matematikken.
- **Om du var statsråd med ansvar for forskning og høyere utdanning, hvilket enkelttiltak ville ha vært viktigst for deg å få gjennomført?**
– Jeg ville ha videreført og styrket satsingen på forskerskoler. Jeg var selv medlem av en forskerskole da jeg tok doktorgraden, og det var utrolig positivt.
- **Hvor var du EU-avstemningskvelden 1994?**
– Da var jeg nok hjemme og så på tv. Jeg hadde stemt, men jeg var ikke så veldig engasjert.
- **Hva vil du lese mer av i Forskerforum?**
– Jeg leser gjerne mer av forskningsformidling, om interessante prosjekter og funn innenfor alle fag.

AV SIRI LINDSTAD

Den stille ettertida

Streiken i vår var den største i offentlig sektor sidan 1984. Nokre oppfriskingar etter sommaren: LO, Unio og YS streika i stat og kommune. I KS og Oslo kommune fann partane etter kvart ei løysing. I staten streika Unio, hovudorganisasjonen til Forskerforbundet, vidare, og til slutt vart partane samde om å overlate oppgjeret til Rikslønsmndda.

Her er nokre punkt frå den stillare ettertida: Sett frå arbeidstakersida, vart det økonomiske resultatet middels. Sannsynlegvis vert ramma i staten det same som i kommunesektoren – eit tillegg på 4,1 prosent. Resultatet vert klart i midten av september, og dei lokale forhandlingane må vente til dette. Unio-leiar Anders Folkestad uttalte til Dagens Næringsliv: – Medlemmene oppfattet nok at Regjeringen satt med nøkkelen både i stat- og kommuneoppgjøret. Kunnskap og kompetanse ble særlig dårlig verdsett i staten.

Sett frå Forskerforbundet var nokre delresultat leiare enn andre: lønsavstanden aukar mellom universitets-/høgskulelektorar og lektorar i vidaregåande skule i favør dei sistnemnde. Leiar Bjarne Hodne i Forskerforbundet meinte at oppgjeret kunne gå ut over rekrutteringa av høgskulelektorar: – Ved å søke jobb som lektorer med tilleggsgutdannning så vil de få en startlønn som er kr 51 500 høyere enn som høgskulelektor. Forskerforbundet frykter lærerflukt fra høyskolene til vidaregåande skole.

Streiken påverka naturleg nok partane økonomisk, på ein endå meir direkte måte enn storleiken på løningane. På den eine sida sparte institusjonane pengar gjennom reduserte lønsutbetalingar. Ifølgje På Høyden dreier det seg om millionbeløp for Universitetet i Bergen sin del. ABC Nyheter skreiv at fagørsla brukte om lag 300 millionar på streikebidrag. Unio hadde mellom 15 000 og 20 000 ute i streik, og måtte ut med om lag 120 millionar. Streiken gjekk òg utover verdiskapinga i offentlig sektor. Dagens Næringsliv har rekna seg fram til at streiken reduserte BNP med 700 800 millionar kroner.

Streiken har ført til debatt om korleis løns-

danninga i offentlig sektor går føre seg, og kan få konsekvensar for gangen i framtidige oppgjer. Ei side av saka er at oppgjeret såg ut til å gå surt. Stemninga mellom forhandlarane frå fagforeiningane og den øvste motparten i staten, fornyings- og administrasjonsminister Rigmor Aasrud, verka dårleg. Mellom streiken og sommarferien vart debatten hissig mellom fagforeiningstoppane og Aasrud om kva som hadde hendt og ikkje hendt. Statsministeren har kalla partane inn til møte for å drøfte røynslene frå oppgjeret. Datoen var 27. august – medan Forskerforum var på veg til trykken.

Oppgjeret i vår tydeleggjorde òg nokre veikskapar ved lønsdanninga. I tråd med frontfagsmodellen skal oppgjeret i konkurranseutsett, privat sektor vere normgjevande, men ingen veit korleis det verkeleg gjekk (inkludert lokale oppgjer, lønsgliding) før forhandlingane startar i det offentlege. I vår vart sjølve samanlikningsgrunnlaget eit stort stridsspørsmål. Vidare er forhandlingane i det offentlege delt mellom fleire tariffområde, der staten fører an, og kommunesektoren følgjer etter. Kva skal KS gjere når dei ikkje meiner å ha råd til å fylgje

opp staten, og heller ikkje får fleire pengar ut av staten?

LO-leiar Roar Flåthen la ikkje skjul på ambivalens under og etter storstreiken i offentlig sektor. – Vårens konflikt i staten og følgekonflikt i kommunene setter et stort spørsmålstegn ved hele forhandlingsstrukturen i offentlig sektor. Det må noen sette seg ned og snakke sammen om, sa han ifølgje Avisenes Nyhetsbyrå (ANB). I delar av LO meiner ein at lønsoppgjeret i vår avslørte problem ved forhandlingssystemet i offentlig sektor. Flåthen har omtalt konflikta som overraskande, og at streiken kunne ha vore unngått. Han varslar ein debatt om det bør vere berre éin offentlig arbeidsgjevarorganisasjon. I dag er ansvaret delt på staten sjølv, KS, Oslo

kommune og Spekter – som organiserer blant anna helseføretaka.

Streiken kan få følgjer for oppslutning om dei ulike partia. Dei raud-grøne har vore i stabil motvind nesten så lenge eg kan hugse, og streiken hjelpte ikkje. Unio representerer mange av dei raud-grøne kjerneveljarane. Ifølgje Dagens Næringsliv ville vel 54 prosent av Unio-medlemmene ha røysta raud-grønt i mars. I juni hadde oppslutnaden om dei tre regjeringspartia falle til 49 prosent.

– Det er helt opplagt at vi fikk en reaksjon fra medlemmene mot at regjeringen var så gjerrig, og hadde så lite å satse innen utdanning og kompetanse i lønnsoppgjøret, sa Folkestad til avisa. Det er fristande å minne om tanken: Kor raus ville ei Høgre-dominert regjering ha vore i same situasjon?

Fagforeiningane – er dei nøgde? Den økonomiske sida er nemnt, men verka apparatet som dei skulle? No vert det nok evalueringar i stort monn, om kva som var velsmurt og ikkje. Ende det opp med at organisasjonsbygging vart ein positiv sideeffekt av streiken?

Kva med dei streikande, og andre medlemmer? Ein stad der, langt bak skuggen til streikeleiar og polititopp Arne Johannessen finn vi dei òg. Dei som måtte sjå verda i svart-kvitt ein periode, medan dei er mest vane med, og gode til, å skilje mellom ei tallaus og til dels uoppdaga mengde gråtonar. Eg stel dette poenget frå prorektor ved Universitetet i Tromsø Curt Rice. Han var teken ut i streiken, og i eit essay publisert på Forskerforum.no skriv han om ambivalensen til å streike: «Å bli fortalt at man skal streike, er for meg i strid med hva det vil si å være forsker. Det er i strid med personlighetstrekkene som fikk meg til å velge en karriere innenfor akademien.»

Til slutt kan vi hugse det kontrafaktiske poenget. Vi veit ikkje korleis det hadde gått med økonomien og politikken utan streiken. Streikevåpenet er det mest handfaste arbeidstakarar kan ty til. Det er for tidleg å seie kor vellykka bruken av våpenet i vår var, men ein ting vågar eg å påstå: Lønsoppgjera er berre éin av mange arenaer der kampen vil stå om ein god offentlig sektor som bygger land og ånd.

Kor raus ville ei Høgre-dominert regjering ha vore i same situasjon?

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

Dei raud-grøne har vore i stabil motvind nesten så lenge eg kan hugse, og streiken hjelpte ikkje.

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2 000,-. Innlegg må være maksimum 2000 tegn. De blir ikke honorert.

Forskerforbundet som fagforening

«God forskning forutsetter gode arbeidsvilkår.» Det skriver Kristian Mollestad, som stiller som lederkandidat i Forskerforbundet. Han presenterer sitt syn på Forskerforbundet som fagforening og forskningspolitisk aktør.

I oktober samles Forskerforbundets tillitsvalgte fra hele landet på representantskapsmøtet. Her skal kursen for neste treårsperiode stakes ut. Det skal vedtas et nytt arbeidsprogram med tiltak som skal fremme medlemmenes interesser og gi bedre vilkår for forskning og høyere utdanning. På det samme møtet skal delegatene velge et nytt hovedstyre og en ny leder. Disse personene skal iverksette tiltak for å oppnå de resultater medlemmene og samfunnet ønsker og forventer. Det å påta seg disse vervene medfører ansvar og muligheter, og forutsetter kunnskap og et stort og oppriktig engasjement!

Forskerforbundet har en todelt rolle i samfunnet. Forbundet skal være en fagforening som ivaretar sine medlemmer, og det skal være en forskningspolitisk aktør i samfunnet for øvrig. Hvordan disse to rollene fylles og utøves, er helt avgjørende for hvordan Forskerforbundet lykkes. Det å ivareta alle medlemmenes arbeidsvilkår innebærer å være en interesseorganisasjon for forskning i samfunnet. God forskning forutsetter gode arbeidsvilkår. De beste må ønske å fortsette, og det igjen forutsetter blant annet gode lønns- og arbeidsvilkår. Denne symbiosen mellom forskningspolitikk, lønns- og arbeidsvilkår er Forskerforbundets spenning og styrke, og det er det som gjør det så interessant og utfordrende å engasjere seg for og i Forskerforbundet.

Forskerforbundets medlemmer opererer innen mange områder – forskning og utvikling,

høyere utdanning, museer og kulturminnevern, offentlig forvaltning knyttet til forskning og høyere utdanning – i statlig, kommunal og privat sektor. Til sammen spiller Forskerforbundets mer enn 18 000 medlemmer innen vitenskapelige, tekniske, administrative og bibliotekfaglige stillinger en viktig og avgjørende rolle når det gjelder Norges innsats innen viktige samfunns- og forskningspolitiske områder. Forskerforbundet må og skal være synlig, aktivt agerende og meningsdannende innen forskningspolitikk i videste forstand. Samarbeidet og dialogen med andre aktører på samme arena og politiske myndigheter kan og må videreutvikles for at Forskerforbundet i enda større grad skal få gjennomslag til beste for sine medlemmer og for forskningens kår i Norge.

Gjennom mange år som tillitsvalgt og hovedtillitsvalgt har jeg fått en god forståelse for hva som er viktig for våre medlemmer. Det forventes at

forskningspolitiske arena, slik at vi kan påvirke og bidra til nytenkning blant våre bevilgende og politikkutformende myndigheter, er følgende særlig viktig for medlemmene: muligheten til å utføre og å få betalt for sitt arbeid.

Forskerforbundet har i sin formålsparagraf at forbundet skal «bedre arbeidsvilkårene innen forskning og høyere utdanning og [...] ivareta medlemmenes økonomiske og yrkesmessige interesser.» Dette er kjernen av hva en fagforening har som sin viktigste oppgave – å sørge for at medlemmene, som betaler sin kontingent, blir ivaretatt når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår. Tydeligere kan det ikke sies.

For svært mange av våre medlemmer har presset på arbeidssituasjonen økt betydelig de senere årene. Innen universitets- og høyskolesektoren medførte innføringen av kvalitetsreformen en vesentlig endring på mange områder for medlemmer i vitenskapelige stillinger, blant annet endrete undervisnings- og evalueringsformer, langt større press på publisering og økte krav til rapportering. Tilsvarende har det siste tiåret økt presset på ansatte i tekniske, administrative og

KRISTIAN
MOLLESTAD,
hovedtillitsvalgt for
Forskerforbundet
ved Universitetet i
Oslo.
Lederkandidat til
Forskerforbundet
2013–2015.

«Forskerforbundet har en todelt rolle i samfunnet.»

Forskerforbundet er en forskningspolitisk aktør, en aktør som vet hvordan forskningens kår i videste forstand kan bedres i samfunnet. Men i tillegg til at Forskerforbundet er engasjert på den

bibliotekfaglige stillinger gjennom stadig nye rapporteringsoppgaver fra departement og andre offentlige kontrollmyndigheter.

I instituttsektoren ser vi at inntjeningskravene

sammen med lav basisfinansiering i stor grad går på bekostning av den tiden de ansatte skal bruke på forsknings- og oppdragsvirksomhet.

For å kunne opprettholde kvalitativt gode, og på mange områder ledende, institusjoner innen forskning og utvikling, høyere utdanning, museer og kulturminnevern, er vi avhengige av forutsigbare, fleksible og ikke minst tillitsbaserte arbeidsforhold. Dette krever en gjensidighet

Ryssdal-utvalget, var avgjørende for arbeidet. Det å stå midt oppe i det voldsomme engasjementet blant de ansatte – og studentene – i sektoren var inspirerende for en fagforeningstillitsvalg. Det nytter å mobilisere massene, det engasjerer å jobbe for arbeidsvilkårene, og det gir resultater!

Vi er helt avhengig av at Forskerforbundet fortsetter – og øker – sitt engasjement når det gjelder medlemmenes arbeidsvilkår.

hvordan lønnsdannelse foregår, nødvendig. Hvis vi ikke ser den sentrale og lokale lønnsdannelsen i sammenheng, vil vi på lang sikt tape.

Her er det helt avgjørende både å kjenne til og å være en sentral aktør i de ulike tariffsystemene vi har – blant annet statlig og kommunal sektor, Spekter, Abelia og HSH/Virke. Selv har jeg deltatt i de statlige oppgjørene i flere år som medlem i Unio stats forhandlingsutvalg – både gjennom det sentrale tariffoppgjøret og det sentrale justeringsoppgjøret. Videre har jeg vært forhandlingsleder i de lokale lønnsforhandlingene ved UiO som tillitsvalgt og hovedtillitsvalgt i mange år. De resultatene vi kan vise til, skyldes en grundig, planmessig og langsiktig strategi.

De siste to-tre årene har Forskerforbundet sentralt igangsatt et større arbeid for å gjøre Forskerforbundet sterkere og mer gjennomslagsdyktig innen lønnspolitiske spørsmål. Dette er et arbeid jeg ser som svært viktig, og som jeg vil følge opp og styrke dersom jeg skulle bli leder av Forskerforbundet.

Det er slik jeg ser det, ingen tvil om at både lønns- og arbeidsvilkår er av helt avgjørende betydning for alle våre medlemmer. For at Forskerforbundet skal være en relevant aktør for våre medlemmer, er det helt nødvendig å se dette i sammenheng med Forskerforbundet som en forskningspolitisk aktør – men uten å la det viktigste for en fagforening forsvinne ut av fokus, nemlig fagforeningens fremste oppgave: å kjempe for bedre lønn og gode arbeidsvilkår. Dette vil være enda viktigere i årene som kommer. Derfor må dette ha høyeste prioritet for Forskerforbundet, og dette arbeidet ønsker jeg å lede.

«Det nytter å mobilisere massene»

mellom arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, og arbeidsgivere og myndigheter som har en genuin tillit til de ansatte i sektoren. Viktige spørsmål som direkte berører våre medlemmer, kan Forskerforbundet bare løse i tett dialog med myndighetene og institusjonene på den ene siden, og medlemmene gjennom deres tillitsvalgte på den andre siden.

For snart ti år siden kom en av de største truslene mot academia i nyere tid. Det regjeringsoppnevnte Ryssdal-utvalget tegnet et nytt kart hvor konsekvensene av deres forslag ville være svært alvorlige for våre statlige universiteter og høyskoler. Jeg var med på å dra i gang, koordinere og lede arbeidet i Vox Academica, et initiativ som skulle vekke og mobilisere alle som har et hjerte for academia, til en kamp for å sikre vår egen framtid. Det var ikke minst tanken på konsekvensene for de ansatte som var drivkraften. Dette, sammen med situasjonen for hele academia i det nye landskapet som ble tegnet opp av

Allerede fra første stund har det å få betalt for sitt arbeid, det å ha en akseptabel lønn, vært en svært viktig oppgave for Forskerforbundet. I Forskerforbundets 50-års historie (Yngve Nilsen 2005: *En sterk stilling?*) står det å lese fra det konstituerende møtet i *Foreningen for vitenskapelige tjenestemenn ved Universitetet*, på side 33: «den aktuelle oppgave var å bringe de vitenskapelige tjenestemennenes lønninger i overensstemmelse med regulativet for den høiere skoles tjenestemenn» (tilsvarer dagens lektorer i videregående skole).

Dette var i 1936! For oss som har fulgt våre medlemmers lønnskamp gjennom mange år, ser vi at det er flere av de samme utfordringene vi fortsatt har å kjempe mot. Det er gjennom et langsiktig og planmessig arbeid på alle nivåer vi etter hvert vil kunne se resultater. Våre medlemmer vet at det fortsatt er langt fram for å nå det man vil kalle et akseptabelt lønnsnivå. For å gjøre noe med lønnsnivået i sektoren, er kunnskap om

Blodig interessant

Mye å glede seg over i tverrfaglig bok om kvinneblod og kvinnemelk.

Kvinnelige væsker, væsker fra kvinner: blod og melk. Så hverdagslig for svært mange av oss, og likevel så lite omtalt utover helse- og hygienråd. Boka *Rødt og hvitt* gjør noe med det, og jeg anbefaler alle å bruke denne muligheten til å utvide sine kunnskaper. Jeg kan love at det er mye interessant å finne. *Rødt og hvitt* er en tverrfaglig artikkelsamling, redigert av idéhistoriker Hilde Bondevik og lege Anne Kveim Lie. Bidragsyterne er humanister, samfunnsvitere og medisinfaglige i skjønn forening. Ikke uventet, antakelig, er det kjønnsforskere som står bak. Den er jo et kroneksempel på feministisk forskning, idet den henter frem et typisk kvinnetema og ser på det fra nye innfallsvinkler, gjerne med den konsekvens at det frigjøres fra de lag på lag med uvitenhet og mystikk som omgir det. Den er også kroneksempel på feministisk forskning idet den fremhever væskene som noe mer enn et kroppens og dermed biologiens produkt; og gjør det *diskursive* til et viktig poeng.

Ifølge *Hjernevask*-debatten lider kjønnsforskere av en fornektning av natur, kropp, biologi, og i stedet reduserer de alt til kultur. Det er utvilsomt at melk og blod er produkter av natur. Samtidig er disse naturproduktene noe kvinner må håndtere, og enhver håndtering foregår innenfor et sosialt rom bestemt av ulike normer og verdier, kort sagt: knyttet an til et meningsnivå. I innledningskapittelet i boka går forfatterne eksplisitt inn på *Hjernevask*-debatten, og påstanden der er at natur og kultur som et motsetningspar er et uinteressant foretagende. Det er både-og som gjelder. I tillegg stilles det et lenge etterlengtet spørsmål: «Men hvorfor etterspørres det langt sjeldnere humanvitenskapelig og samfunnsvitenskapelig kompetanse hos naturvitere og medisinerne?»

Fordi ethvert fenomen alltid befinner seg innenfor en meningssammenheng, kan vi ikke alltid regne med klare og entydige

definisjoner. Hva er menstruasjon? Hvis vi følger boka, får vi et mangfold til svar. Menstruasjon er hellig og helsebringende, lærer vi om i et eksempel fra Sør-Asia. Helsebringende har den også vært

i vår historie, fordi den regulerer væskebalansen. Kuriøst nok blir også menn innblandet her: Ifølge denne teorien, 1800-tallets humoralpatologi, hadde også menn menstruasjon. Eller menstruasjonen er patologisk, «en konstant tilbakevendende svakhet og utmatelse». Er den ikke også skammelig? I hvert fall om håndteringen feiler og den etterlater en flekk bakpå buksa. Implikasjoner følger selvsagt med teoriene, med hensyn til synet på kvinner og hva de kan og ikke kan. For eksempel kan de ikke bli dommere, leser vi. Men de kan få seg et deilig avbrudd fra hverdagens slit, i hvert fall kan kalashakvinnene i Pakistan endelig få tid til å brodere, synges, danse og røyke under oppholdene i menstruasjonshuset.

Når vi kommer til melken, kvinnemelken som det en gang så

fint het, så dreier håndteringen seg ikke lenger bare om et kvinnesubjekt, men også om barnet. Å være kropp her er å være to. I Norge i dag er amming uløselig knyttet til idealer om den gode mor. Det er altså en god del som står på spill, og på bakgrunn av presset som ligger i kjølvannet av den norske ammepolitikken, vil man kunne spørre om amming kanskje ikke bare er en gave. Er kvinnen tynget av sin kropp/natur eller gitt muligheten til unike erfaringer med det å være to – og her kan vi blant annet hente fram den lystfylte amming som overklassen på 1700-tallet snakket om. Heller ikke når det gjelder amming, er det mye entydighet å finne. Leger har vært for og de har vært imot, avhengig av hvor begrunnelsen ligger (helse for barnet, helse for mor eller kroppsidealer i forbindelse med kvinnens sarthet og åndelighet). Store utfordringer står de overfor i eksempelet fra Malawi med HIV-rammede mødre. Tar hjelpen man her ønsker å gi, ikke hensyn til kulturelle forestillinger om blant annet den ærbare kvinne, vil den gjerne slå feil. Praksis har alltid med en meningssammenheng å gjøre, og slik får vi nok en gang slått fast: både natur og kultur.

Gjennom temaene blod og melk får vi fortellinger om kvinneliv. Og det er interessant. Med opphav i kropp brer det seg ut et mangfold av fortellinger. Også det er interessant. Noe å reflektere over. Men hva med den andre kroppen, det vil si mannen? I *Rødt og hvitt* er nemlig alle bidragsyterne kvinner. Selvsagt? Vel, i tråd med et annet kjennetegn ved feministisk forskning, nemlig påstanden om at forskersubjektet aldri er nøytralt, men alltid bringer noe inn, vil en mannlig forsker nødvendigvis, gitt naturens beskaffenhet, ha andre erfaringer å lese tematikken ut fra. Vi får håpe det kommer i neste bok.

AV AASNE JORDHEIM

Kvinner politiske makt

TORILD SKARD

Maktens kvinner. Verdens kvinnelige presidenter og statsministre 1960–2010
Universitetsforlaget, 2012

538 sider

Rettl. pris: kr 449

Skard har skrive ei global historie om kvinners politiske makt, og fokuserer på kvinner som har nådd toppen i sine land gjen-

nom verv som statsminister eller president. Kva skjedde som gjorde at mønsteret med mannleg makt vart brote, spør ho. Boka består av ei kjede med personlege og politiske portrett av 73 kvinner i 53 ulike land, og portretta er teikna på ein detaljert historisk, politisk og sosial bakgrunn. Historia er avgrensa til perioden frå 1960 til 2010.

Skard skriv grundig om alle kontinent. I Sovjet/Russland vart kvinnene formelt likestilte med menn frå 1917, men dei kom ikkje fram i den sentrale styringa av staten. Kvinner fekk tunge og dårleg betalte jobbar, og måtte gjera dobbeltarbeid ved også å vera ansvarlege for heimen. Skard har gjort eit grundig research-arbeid til denne boka.

Skard kjem frå ein familie med solid intellektuell og politisk ballast når det gjeld kvinnesak. Ho er barnebarn av Halvdan Koht, dotter av Åse Gruda Skard og syster til Målfrid Grude Flekkøy. Ho har representert kvinnesak i alle sine 75 år, enten ho har verka i venstreorientert politikkutvikling, eller har delteke på FN-arenaen i Afrika og Asia. Ho har i utgangspunktet ein sterk etos som forfattar av ei bok om kvinneleg makt.

Skard skriv ein moralsk prosa. Ho vil at verkelegheita skal vera på ein viss måte, nemleg at kvinner faktisk utøver sin skjerv av den politiske makta i verda. Hennar førebilete er vestlege demokratiske leiarar som Golda Meir, Margaret Thatcher og Gro Harlem Brundtland. Dei hadde tydelege politiske program, var sterke leiarar, og hadde jobba seg opp i mannshierarkiet ved eiga kraft. Det er tydeleg at Torild Skard respekterer denne karrierevegen mest.

I Asia er dei fleste kvinnelege statsleiarane dotter eller kone til ein viktig mann som ofte har lidd ein politisk martyrdød. Indira Gandhi i India og Benazir Bhutto i Pakistan er døtrer av tidlegare statsministrar, og Zulfikar Ali Bhutto vart hengd av regimet. Kvinner kjem også til makta i eit overraskande maktvakuum, der det rådande oligarkiet har behov for at den same 'familien' fortset å styra. Sjølv om dette kan fungera bra på ein pragmatisk måte, er demokrati den viktigaste føresetnaden for legitim kvinneleg makt, seier Skard.

Dette er ein murstein på over 500 sider, og boka har nesten for mange detaljar. Sakprosa med slik encyklopedisk struktur har sjeldan eit tydeleg fagleg argument, og boka vil aldri skapa kontrovers.

Det beste ville vore om boka var halvparten så lang, med større vekt på kartografiske framstillingar og fotografi. Historia hennar beveger seg over heile kloden, og politiske kart kunne vist likskapar og forskjellar. Historia ville vorte meir levande dersom ho var illustrert med pressefoto frå dei mange politiske drama som vert omtalte.

Boka har potensial til å verta eit standardverk for folk som er opptekne av kvinnesakas historie. Skard skriv at boka kan lesast litt som eit oppslagsverk, og det er eg samd i. Difor er det svært underleg

at boka ikkje har ein indeks der ein kunne slå opp på dei tusenvis av ulike namna, nasjonane og organisasjonane som er omtalte i boka.

AV LARS NYRE

Mot større forståelse

SIGVE INDREGARD, HÅKON KOLMANNSSKOG, INGRID WERGERLAND OG BENDIK WOLD (RED.) *Motgift. Akademisk respons på den nye høyreekstremismen* Flamme forlag og Forlaget Manifest, 2012 429 sider Veil. pris: kr 379

Oppdraget er enkelt: Drøyt tjue norske akademikere kommenterer hver sin påstand i Breiviks «manifest». De fordeler seg på fem hovedområder: islam, demografi, feminisme, offentlighet og flerkultur. Planen er å ta til motmæle, både overfor representative deler av Breiviks oppfatninger, men også standpunkter vi kjenner igjen fra den offentlige samtalen. Motivasjonen: *Høyreekstremisme kan ikke bekjempes med moral som ikke-vold, toleranse og nestekjærlighet*

alene. Kunnskap er nødvendig. Lykkes akademikerne med oppdraget?

Artikkelsamlingen har vakt en viss debatt, og fått kritikk fra ulikt hold, blant annet for ikke å bringe inn mer enn hva vi allerede har hørt i pressen det siste året, for ikke å inkludere kriminologer og for å farges for sterkt av tanke-smia Manifests venstreorienterte perspektiver. Noe av kritikken er berettiget. Antologien får ikke sagt alt som er å si om høyreekstreme holdninger fra alle vinkler, eller listet opp alle gyldige årsaksforklaringer til konflikter og terror. Og det er noe vekslende kvalitet på artiklene.

Men det positive veier tyngre. Boken etablerer gode utgangspunkter for videre debatter. Akademikerne, som i hovedsak består av humanister fra fag som sosialantropologi, medievitenskap, litteraturvitenskap, religionshistorie, teologi og sosiologi, evner stort sett å spenne ut et bredt lerret der jeg som leser kan hente innsikt både fra velkjente perspektiver, og fra fagretninger som er nye for meg. Formidlingen er dessuten gjort relativt lett tilgjengelig gjennom en fruktbar, journalistisk form der artikkelforfatterne får starte i det tilsynelatende enkle og konkrete. Begynne med en påstand som er lett å forstå, lett å rives med av. Det kan være Oslo gettoiseres, eller Islam

er en kvinneundertrykkende religion, eller Kulturrelativistene skjuler sannheten om muslimene, eller Fredelig sameksistens med muslimene er umulig. Påstandene skaper både nysgjerrighet, konstruktiv irritasjon og motiverer for videre lesning. Det gjør lesningen av historiske tilbakeblikk, teoretiske gjennomganger og kompliserte resonnementer både aktuell og tilfredsstillende.

Den viktigste grunnen til at boken etter min mening lykkes, er tankegodset den samler mellom to permer. Perspektivene, vinklingene, forsknings- og historiereferansene kan tette hull i en norsk offentlighets meningsproduksjon, som etter angrepet 22. juli bærer preg av forenklinger, forvirring og et slags kollektivt behov for en omsorg større enn oss selv. Boken tilbyr med andre ord alternativer til å «kreve noens avgang», «plassere skyld» eller «fordele ansvar» for å få revansj over «det vonde». Gjennom sin demonstrasjon av at det eksisterer en overflod av kunnskap, representerer den derimot en annen begynnelse og en annen fortsettelse, ved nennsomt å ta fatt på den lange, krevende veien mot å forstå, både ved å konfrontere og belyse de tilsynelatende enkle, men svært kompliserte påstandene.

AV RAGNHILD FJELLRO

Nye bøker av forskere

VIBEKE BLAKER STRAND
Diskrimineringsvern og religionsutøvelse. Hvor langt rekker individvernet?
Gyldendal Akademisk, 2012
552 sider
Veil. pris: kr 650

Dette er en bred, rettsvitenskapelig fremstilling av vernet mot diskriminering og individers og gruppers utøvelse av religion og livssyn i dagens Norge. Målgruppen er akademikere, lovgivere og andre som beskjeftiger seg med diskrimineringsrett, internasjonale menneskerettigheter og arbeidsrett. Boken er basert på forfatterens doktoravhandling fra Institutt for offentlig rett, Universitetet i Oslo.

TORKEL BREKKE
Hva er fundamentalisme
Universitetsforlaget, 2012
160 sider
Veil. pris: kr 179

Er alle fundamentalister fanatikere som vil innføre religiøse diktaturer? Og hvor står kampen for å gjenreise religionens betydning? Boken belyser forholdet mellom fundamentalisme og nasjonalisme, og forklarer hvorfor mange som kalles fundamentalister, mer presist kan beskrives som religiøse nasjonalister. Brekke er professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Oslo.

GUNVOR LØKKEN
Levd observasjon. En vitenskaps-teoretisk kommentar til observasjon som forskningsmetode
Cappelen Damm Akademisk, 2012
160 sider
Veil. pris: kr 278

Boka handler om kunnskap som konstrueres gjennom observasjon som forskningsmetode. Forfatteren framhever hvordan den kroppslig situerte forskeren er interaktiv til stede i alle faser av kunnskapsproduksjonen, fra fortolkende iakttagelse og transkripsjon til analyse og presentasjon. Hun belyser forskningsetiske sider i en slik prosess. Løkken er professor ved Høgskolen i Vestfold.

ARNE JON ISACHSEN
Kinas vei
Pax, 2012
228 sider
Veil. pris: kr 329

Hvordan kan kommunistiske Kina være mer effektive kapitalister enn kapitalistlandene? Hvordan lar økonomisk vekst seg kombinere med en totalitær politikk? Vil det fortsette, eller er det håp om en demokratisering? Isachsen belyser kinesisk pengepolitikk, ideologi og makroøkonomi ved hjelp av eksempler og anekdoter. Han er professor i samfunnsøkonomi ved Handelshøyskolen BI.

Offensiv for forskning?

FORDELING AV FORSKINGSTID:

I Forskerforum 6/2012 presenterer rektoratet ved Høgskulen i Volda, Per Halse og Marie Nedregotten Sørbø, eit innlegg der dei promoverer høgskulens nyleg vedtekne strategiplan for forskning. Det er Forskarforbundet sin tillitsvalde som ser ut til å vere skyteskiva når dei på vel retthaversk vis skal «korrigere mistydingane» knytte til saka, fastslå kva som «ikkje [er] korrekt», «svært misvisande» og «feil», og dei konkluderer med at det har blitt skapt «falske motsetnader» mellom undervisnings- og forskingsoppgåver. Den nye forskingsplanen vil ifølgje rektoratet gi meir, og ikkje mindre, FoU-aktivitet i åra som kjem, slår dei profetisk fast, og her gir dei opp nettopp den vedte-

kne strategiplanen som referanse og sanningsvitne. Sidan saka gjeld forskning, er kanskje slike spådomar noko malplasserte. Det vi foreløpig veit, og kan dokumentere, er at tidlegare ordningar for forskning må ha fungert godt, sidan Høgskulen i Volda hevdar seg svært godt når det gjeld publiseringspoeng. Den nye strategiplanen for forskning kan vi evaluere om fire år.

Rektoratet ved Høgskulen i Volda (HVO) må nok tole at det finst ulike syn på kvalitetane ved den nye strategiplanen for forskning. Kjenneteikna ved dei ordningane som tidlegare har vore gjeldande ved HVO, har vore rause tildelingar av forskningstid basert på egalitære ideal – ein har fått forskningstid med grunnlag i stil-

lingskategori. Dette har ført høgskulen mot toppen av statistikkar for vitskapleg publisering. I den nye strategiplanen vert «dekanen sitt ansvar for bruken av FoU-resursen [...] løfta fram», som det heiter i saksutgreiinga. Slik lyder det når ein forlèt ein egalitær tradisjon til fordel for ein meir dynamisk modell for tildeling av forskningstid. Fleire fryktar at det kan få ein sjølvforsterkande effekt: Dei som lukkast med forskinga si, kan få meir forskningstid, dei som lukkast i mindre grad, kan få mindre forskningstid. Det er òg ei frykt for at dette kan gå ut over forskningstida til yngre tilsette som arbeider for å heve eigen kompetanse. Den nye forskingsplanen overlèt slike vurderingar til dekanane. På insti-

tusjonsnivå har ein tømt verktøykassa, som det heiter i politikken.

Hovudproblemet er likevel at dekanane også er budsjettansvarlege for sine einingar. Når ei avdeling går med underskot, ser vi allereie no at dekanane grip til forskingsdelen av stillingane som salderingsposten det kan kuttast i. Det fører til at ein får forskningstid avhengig av avdelinga ein er tilsett på. Det er allereie ulike ordningar mellom avdelingane når det gjeld tildeling av forskningstid, og det er ei frykt for at den nye planen vil gjere at ulikskapane aukar. Viss rektoratet ved HVO frå hausten 2012 hadde gått tilbake til fagstillingane dei forlèt for eitt år sidan, ville dei såleis fått oppleve:

• at forskningstida deira er redu-

Er du kunde hos Amazon?

Prøv bokkilden.no – få 100 kr å handle for

- Stort utvalg av engelske og norske fag- og penumbøker
- Alle tilgjengelige norske bøker
- Stort utvalg av engelske bøker
- Faktura- eller kredittkortbetaling
- Alle ordre over 249,- portofritt tilsendt (Gjelder også engelske bøker)

OVER 4
MILLIONER
TITLER

SJEKK
bokkilden.no
billige bøker på nett

DETTE GJØR DU:

1. Registrer deg som kunde på bokkilden.no
2. Gå inn på **din side** og abonner på nyhetsbrev
3. Gavekortet sendes til den e-postadressen du oppga ved registrering (gavekortet kan bare brukes på titler utgitt i 2011 eller tidligere pga Bokavtalen. Gavekortet er gyldig i 3 mnd).

Kunnskapens pris

sert med 20 prosent på grunnlag av avdelingsøkonomien

- at undervisningsressursane er kutta monaleg, og av det følgjer at ein må ha ansvar for, og undervise på, langt fleire emne/studieprogram enn før på grunn av avdelingsøkonomien

- at tildelinga av forskingstid i større grad enn før er prisgitt vurderingane til dekanen ved avdelinga.

Kombinasjonen av dei to første kulepunkta ovanfor fører til vesentleg fleire og større undervisningsoppgåver – dei utgjer ein knipe-tangsmanøver i høve forskingstida til dei fagtilsette. Vedtaket rektoratet framhevar om å samle FoU-ressursen i konsentrerte bolkar, er i ein slik samanheng ein rein utopi i ein situasjon der kvar fagtilsett må fylle arbeidsplanen med stadig nye undervisningsoppgåver for å nå arbeidsplikta. På andre avdelingar er situasjonen annleis. Fasiten for forskingstida til den enkelte tilsette finn ein i avdelingas årlege budsjettokument.

Det har altså utvikla seg eit system ved HVO som skaper systematiske forskjellar mellom avdelingane når det gjeld tildeling av forskingstid. Eg meiner det er eit vesentleg problem. Den nye strategiplanen for forskning løysar ikkje desse problema, men vil tvert om kunne forsterke dei. Som representant for dei fagleg tilsette i høgskulestyret stemde eg derfor imot planen i sin heilskap. Sjølv-sagt handlar ein strategiplan for forskning om fordeling av arbeidsoppgåver og prioritering mellom forskning og undervisning. Kvifor nekte for det?

PÅL HAMRE,
Høgskulen i Volda

Tilsette ved norske høgskolar og universitet er godt kjende med at høgare utdanning blir karakterisert med metaforar og omgrep henta frå marknadsføring og økonomi. Vi snakkar om studentar og kunnskap som *produkt* utan å skamme oss, om fag som må *levere*, og om studentar som må *investere* tid og krefter for å få eit godt læringsutbytte. Men sjølv om vi ser på fag og utdanning som ei vare, har vi likevel ikkje kome så langt at vi betaler studentane med reine pengar for kvar bok dei les eller for kvar oppgåve dei skriv, slik vi kan sjå det praktisert av somme foreldre her i landet og ved enkelte grunnskolar i USA.

Økonomitenkinga i norsk høgare utdanning blir forsterka av at staten betaler for kvar student som tek eksamen, og for kvar fagfelleverdert artikkel eller bok frå dei fagleg tilsette. Vi bør kanskje likevel vere glade for at vi har eit statleg finansieringssystem i det heile, når vi veit at mesteparten av den statlege støtta til britiske universitet er i ferd med å falle bort, og at britiske studentar derfor må betale svært høge årlege studieavgifter. Vi er vel alle samde om at økonomimetatarar skjuler viktige sider ved undervisning, læring og forskning, som danning, kritisk tenking og ikkje minst skapande verksemd. Men trass i denne semja er det er likevel grunn til å stille spørsmålet om økonomitenking er i ferd med å kolonisere tankane våre når det gjeld utdanning.

Den britiske metaforforskarer Beverley Hill ved Business School ved The University of Winchester har nyleg undersøkt om det verkeleg er slik at britiske studentar har fått marknadsretorikk på hjernen. Ser dei på seg sjølv som kundar når dei er studentar på eit universitet? Og kva gjer eventuelt dette med relasjonen mellom lærar og student? Resultata er både oppmuntrande og nedslåande.

Metaforen om studenten som kunde og forbrukar er enno ikkje ein omgrepsmetafor i den forstand at den gjennomsyrrer alt studenten tenkjer og seier om sin relasjon til universitetet. Universitetet er for studentane både ein forelder og ein likestilt partner, og av og til også ein forretningspartner. Studentane ser på seg sjølv som vaksne, men beklagar at universitetet ikkje alltid anerkjenner dei som det: *I am an adult but they don't get that.* Samstundes er det klart at studentane ofte bruker

språklege metaforar som ser ut til å vere politisk og ideologisk motiverte. Studentane ser på seg sjølv som eit nummer i rekkja, som «just a barcode», som eit offer for maktbruk der dei må tilpasse seg universitetet, og dei stiller spørsmål ved måten dei blir behandla på. Dei minner om at dei faktisk betaler for tenestene frå lærarane sine, og stiller krav til å få betre forelesingar og meir hjelp ut frå dette: *You think to yourself I'm paying the same as others are paying at X university and elsewhere and I'm not getting the same service.* Relasjonen mellom lærar og student blir dermed sett i lys av ein enkel økonomisk transaksjon. Samstundes blir studentane meir

opptekne av dei rettane dei har, slik vi har sett det i norsk høgare utdanning. Ikkje reint sjeldan

hender det at norske studentar krev å få undervisninga tilpassa slik at ho ikkje kolliderer med jobb eller trening. Marknadsretorikk kombinert med rettstenking fører til ei forståing av at kunnskap kan kjø-

past. Kunnskap har rett nok sin pris, men han kan ikkje kjøpast for pengar. Ei anna sak er at det kostar å studere, og det er dyrare no enn før. Ein av dei britiske studentane til Hill sa det på denne måten: «My dad got paid to go to university... Everyone did in those days.»

NORUNN ASKELAND
professor ved Høgskolen
i Vestfold.

«Kunnskap har rett nok sin pris, men han kan ikkje kjøpast for pengar.»

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om akademien. De faste gjestene er Bjørn Sverre Hol Haugen, Norunn Askeland, Gunnar Sivertsen og Ragnhild Hutchison.

Avsetninger og særskilte avlønninger

LØNNSPOLITIKK: Et oppslag i Forskerforum nr. 6/12 i år kopler sammen to uavhengige spørsmål. Det ene gjelder avsetninger ved flere fakulteter ved Universitetet i Tromsø (UiT). Det andre gjelder lønnsinnplassering av kvinner som har fått opprykk til professor. Sammenkoplingen skjer ved at hovedtillitsvalgte for forskerforbundet ved UiT mener at avsetningene gir rom for en særskilt lønnspolitikk overfor kvinner. Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning (HSL-fakultetet) nevnes spesielt som en kandidat for slik politikk.

Undertegnede ble oppringt av Forskerforum og bedt om å kommentere avsetningene. Ettersom jeg på det aktuelle tidspunktet var tatt ut i streik, var jeg avskåret fra å kommentere jobbrelevante spørsmål. Hovedtillitsvalgt fra Forskerforbundet var åpenbart ikke i samme situasjon.

Først til avsetningene. Av totalt 62,7 millioner i avsetninger for 2011 er 57,6 mill. bundne midler.

De to største delene er forskningsmidler (annum, forskningsgrupper etc.) der inntektene er ført i 2011, mens utgiftene løper i 2012. Denne delen utgjør 21,6 mill. 21,2 mill. er knyttet til utsatt tilsetning i rekrutteringsstillinger, høyere refusjoner for syke- og fødselspengerefusjoner enn forventet o.a. 12,5 mill. er ekstratildelinger fra departement og direktorater til øremerkede tiltak. Her løper utgiftene i 2012. Fakultetet har også opprettet et omstillingsfond som ved utgangen av 2011 var på 2,3 mill. Av det som kan betegnes som «frie midler», ble det overført fem millioner. Dette er mindre enn to prosent av statstildelingen og, etter mitt syn akseptabelt i forhold til at fakultetet ønsker et strategisk handlingsrom.

Så til lønnspolitikken. Personal- og organisasjonsdirektør ved UiT, Odd Arne Paulsen, har allerede svart på spørsmål om denne. Som han opplyser, så reguleres lønnspolitikken av blant annet to særav-

taler. Den ene gir rett til minimum to lønnstrinn ved opprykk. Den andre gir minimum lønnstrinn 69 for professor. HSL-fakultetet har strukket denne avtalen og gir minimum lønnstrinn 70 for professor ved opprykk. For de aller fleste betyr det et tillegg på fire til seks lønnstrinn. Det kan være grunn til å minne om at de to særavtalene er inngått med organisasjonene ved UiT, inkludert Forskerforbundet, og at partene er enige om at det ikke foreligger kjønnsbetingede lønnsforskjeller. Etter hovedtariffavtalen er det heller ikke anledning til å forskjellsbehandle på grunnlag av kjønn. Dette kan umulig være ukjent for hovedtillitsvalgt ved UiT.

Det er for øvrig ikke riktig at kvinnelige professorer kommer lønnsmessige dårligere ut enn mannlige kolleger. Selv om gjennomsnittstall har begrenset informasjonsverdi, kan det nevnes at ved HSL-fakultetet ligger kvinnelige professorer i snitt 1,6 lønnstrinn over menn i tilsvarende stilling.

Det antydes også at nyopprykkede kvinner bør plasseres på gjennomsnittsnivå for sin gruppe (uten at det presiseres om dette er professorer eller kvinnelige professorer). Uansett – la meg forsiktig antyde at det kanskje kan være litt matematisk kronglete å plassere den lavest lønnede i en gruppe med differensierte lønninger på gjennomsnittsnivået i den samme gruppa.

Til slutt: Artikkelen i Forskerforum har ingressen «Fagforeningene krever at UiT bruker avsetningene fra 2011 til å løfte lønnsnivået for kvinner som får opprykk til professor». Jeg mener at det ikke er fornuftig politikk å overføre midler fra forskergrupper, annum, forsinkede tilsetninger, økte refusjoner for sykdom og fødsler, øremerkede tildelinger etc. til en pott for lokale lønnsforhandlinger for en særskilt gruppe.

PETTER NAFSTAD
dekan ved HSL-fakultetet ved
Universitetet i Tromsø

3-årig prosjektleiarstilling for arkivar i Senter for Industriarkiv i Odda

Senter for Industriarkiv (SINDARK) skal etablerast i Odda frå hausten 2012. Prosjektansvaret ligg hos Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum (NVIM). Verksemda skal vera vitskapleg og forskingsbasert. Prosjektleiaren får hovudansvar for å byggja opp SINDARK, og å organisere arkivtenester til verksemdar i full drift.

For fleire opplysingar, sjå full utlysing på www.nvim.no, eller kontakt Siri Jordal på tlf.: 97 50 54 47 eller e-post: siri@nvim.no.

Søknadsfrist 01.10.2012

Send søknad til: post@nvim.no, eller

Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum
Naustbakken 7
5770 Tyssedal

NORSK VASSKRAFT- OG INDUSTRISTADMUSEUM

I

MED HJERNEKRAFT SKAL FREMTIDEN SKAPES

Hjernekraftverk er en kampanje fra Forskerforbundet. Kampanjen er en positiv påvirkningskampanje som vil utfordre politikerne og arbeidsgiverne til å bli med på et viktig arbeid for å bygge fremtidens hjernekraftverk. Mer informasjon om kampanjen finner du på www.hjernekraftverk.no.

Kontaktperson i sekretariatet er kommunikasjonsleder i Forskerforbundet, Arvid Ellingsen: mobiltelefon 95079056. E-post-adresse for kampanjen er hjernekraftverk@gmail.com.

II

RIKSLØNNSNEMNDAS KJENNELSE

Ved avslutningen av streiken 7. juni ble Unio og staten i fellesskap enige om frivillig lønnsnemnd med Rikslønnsnemnda som tvisteorgan. Unios sak ble behandlet i nemnda 28. august, og kjennelsen forventes å foreligge medio september.

Vi gjør oppmerksom på at Forskerforbundets statsansatte medlemmer fortsatt vil motta lønn beregnet etter hovedtariffavtalen og lønnstabellen som var gjeldende fra 1. mai 2011. Dette vil gjelde frem til Rikslønnsnemnda har avgitt sin kjennelse om lønnsoppgjøret 2012 for Unio og Forskerforbundet.

III

LOKALE FORHANDLINGER PER 1. SEPTEMBER 2012

I det statlige tariffområdet skal det med virkning fra og med 1. september 2012 gjennomføres lokale forhandlinger innenfor en samlet økonomisk ramme på 1,1 % av lønnsmassen. Forhandlingene skal sluttføres innen 31. oktober 2012, men kan ikke gjennomføres før Rikslønnsnemndas kjennelse om lønnsoppgjøret for Unio foreligger. Det skriver Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet i brev til forhandlingsstedene i staten.

Medlemmene får nærmere

KURS OG SEMINARER

Forskerforbundet arrangerer følgende kurs og seminarer i oktober 2012:

- 09.–10.10.12: Kurs i budsjettpåvirkning for tillitsvalgte
- 22.–23.10.12: Seminar om lønns- og arbeidsvilkår for stipendiater
- 29.–31.10.12: Grunnopplæring trinn II for nye tillitsvalgte i statlig sektor

Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs. Her finner du også hele kursplanen for høsten 2012.

REGISTRER DIN FRITIDSFORSKNING!

Formålet med Forskerforbundets kampanje «Fritidsforskning» er å vise politikerne på Stortinget at norske forskere må ta i bruk store deler av fritiden for å kunne oppfylle forskningspliktene sine. For å dokumentere at disse «gratistimene» tilsvarer et høyt antall årsverk ber vi Forskerforbundets vitenskapelig ansatte medlemmer ved statlige universiteter og høyskoler om å føre opp sine overtidstimer/ekstratimer på vår kampanjeside www.fritidsforskning.no hver fredag. Bruk lenke i tilsendt e-post!

informasjon fra sitt lokallag om frister for å fremme krav, skjema som skal benyttes osv. Medlemmer som ikke har lokallag på sin arbeidsplass kan ta kontakt med det sentrale sekretariatet for bistand i forbindelse med lokale forhandlinger.

IV

NY STATISTIKK PÅ NETTSIDENE

På nettsiden www.forskerforbundet.no/statistikk finner du statistikk over antall tilsatte, lønnsnivå, lønnsutvikling og en del andre forhold som berører Forskerforbundets medlemmer. Statistikken er nylig oppdatert med tall for 2011.

V

FORSKNING FOR FREMTIDEN

Forskerforbundet arrangerer årets forskningspolitiske seminar på Hotel Bristol tirsdag 6. november. Tittel på seminaret i år er «Forskning for fremtiden – Stortingsvalg 2013».

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen, BI-professor Torger Reve og UiB-professor Frank Aarebrot er blant innlederne. Vi håper så mange som mulig har anledning til å delta. Program og påmeldings-skjema finner du på våre nettsider fra uke 37.

VI

NORGES FORSKNINGS- INVESTERINGER FALLER

Forskningsrådets foreløpige indikatorrapport 2012 viser at det er en realnedgang på 0,7 % i 2010 i de samlede ressursene til forskning og utvikling (FoU). Andelen FoU av BNP har blitt redusert fra 1,78

% i 2009 til 1,69 % i 2010. Forskerforbundet kritiserte dagens forskningsmelding som ble lagt frem i 2009 fordi den ikke var forpliktende nok i forhold til forskningsmålet.

– Vi vil utfordre regjeringen til å legge frem en forpliktende opptrappingsplan for norsk forskning i forskningsmeldingen som skal komme, med særlig vekt på en årlig opptrapping av de offentlige forskningsinvesteringene, sier Forskerforbundets leder Bjarne Hodne.

VII

FLERE STIPENDIATER AVLEGGER DOKTORGRADEN

Fra 1981 til 2010 har andelen doktorgradsstipendiater som avlegger doktorgraden i løpet av åtte år, økt betraktelig. Gjennomsnittsalderen for nye doktorer er imidlertid fortsatt høy og har ikke gått ned i løpet av de siste ti årene, skriver NIFU.

Mens 42 prosent av de nye stipendiaterne i 1980–1981 avla doktorgraden, er andelen økt til 76 prosent i stipendiatkullet fra 2002–2003. Dette framgår av en undersøkelse av stipendiater og doktorgradsgjennomføring, som nylig er gjennomført av NIFU på oppdrag av Kunnskapsdepartementet.

VIII

EVALUERING AV DOKTORGRADS- UTDANNINGEN I NORGE

Doktorgradsutdanningen i Norge fungerer godt og rangerer høyt, også når den sammenlignes med utdanninger i andre land. Det viser NIFUs evaluering som ble offentliggjort i juni.

– Jeg er veldig fornøyd med at norsk doktorgradsutdanning holder så høy kvalitet, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen i en pressemelding. Statsråden mener det aller mest gledelige er at et flertall av forskere fra andre land, som har vært med å bedømme avhandlingene både i Norge og i utlandet, mener at våre avhandlinger holder eksellent eller høy kvalitet.

IX

NYTT FRA HOVEDSTYRET

Forskerforbundets Hovedstyre hadde en første evaluering av årets tariffoppgjør og streiken i stat og kommune. Hovedstyret har også kommentert rapport om dimensjonering av doktorgradsutdanningen i Norge. På Hovedstyrets møte 13. juni ble det også tildelt 1,2 mill kr i statlige OUmidler til tillitsvalgtopplæring høsten 2012. Som ledd i forberedelsene til høstens representantskapsmøte behandlet Hovedstyret utkast til beretning 2010–2012, arbeidsprogram 2013–2015, budsjett 2013–2015 og forslag til vedtektsendringer.

X

MØTER HØSTEN 2012

Representantskapet, som er Forskerforbundets øverste organ, samles til ordinært møte 16.–17. oktober 2012 på Hotel Bristol i Oslo. Alle lokallag kan sende delegater til representantskapsmøtet. Dagsorden og saksnotater sendes ut i midten av september. Representantskapet skal velge ny leder og nytt Hovedstyre og Landsråd, samt vedta nytt arbeidsprogram 2013–2015 og behandle budsjett, regnskap og vedtektsendringer.

Forskerforbundets Hovedstyre besøkte ledelse og tillitsvalgte ved Kjeller Innovasjon og Høgskolen i Oslo og Akershus 29. august, og hadde deretter styremøte 30. august. Videre avholdes styremøter 11. oktober og 13. desember, og studietur til Berlin 7.–10. november.

XI

NY JOBB? BRUK MIN SIDE

Husk å melde fra til Forskerforbundet sentralt dersom du har skiftet arbeidsted, endret stillingsprosent eller gått av med pensjon. For å ha et oppdatert medlemsregister er vi avhengige av å få melding fra medlemmene om endringer i arbeidsforhold. Logg deg inn på Min side for å registrere endringer: www.forskerforbundet.no/minside.

Forbundets arbeidsprogram

Av Bjarne Hodne,
leder i
Forskerforbundet

Forskerforbundets representantskap skal på sitt møte i midten av oktober vedta arbeidsprogrammet for perioden 2013–2015. I dette dokumentet presenteres organisasjonens fagforeningspolitiske profil og de konkrete målene som settes for neste periode innen områdene «lønn» og «arbeidsbetingelser». Arbeidsprogrammet er et forpliktende politisk dokument som forbundet skal styres etter i treårsperioden.

Prosessen fra sekretariatets første utkast til den endelige sluttbehandlingen av dokumentet har vært inkluderende og omfattende. Arbeidsprogrammet har fått sin form og sitt innhold

gjennom hovedstyrets diskusjoner i en rekke møter, høringsrunde i lokallagene og foreningene og behandling på Landsrådet – før styret har en siste gjennomgang av teksten i august. Dokumentet legges så fram for representantskapet til avsluttende debatt og vedtak måneden etter. Når programmet får sin endelige form, vil representantskapet ha lagt til grunn for sine vedtak hva som er realistiske politiske mål i et treårig perspektiv, men også vektlagt de større og prinsipielle saker som løses til beste for medlemmene gjennom å jobbe fram realisering av delmål i de tilfellene der sakskomplekset er omfattende og måloppnåelse vil ligge utenfor programmets tidsramme.

Det er hovedstyrets overordnede ansvar å realisere arbeidsprogrammet. Det er sekretariatet, i samarbeid med lokallag og foreninger der det er hensiktsmessig/nødvendig, som skal være det utførende ledd når strategier er lagt og politiske vedtak med forankring i arbeidsprogrammet er fattet av hovedstyret.

Måloppnåelsen er avhengig av forbundets gjennomføringsevne. En fagforening må derfor til enhver tid sørge for utvikling av organisasjonen, oppbygging og utnyttning av personalets kompetanse, styrking av aktivitetene i lokallag og foreninger, samt arbeide systematisk for økning av medlemstallet.

De siste årene har dessuten med all tydelighet vist viktigheten for Forskerforbundet av styrkede politiske nettverk og tettere relasjoner til aktuelle samarbeidspartnere i form av tunge organisasjoner og viktige samfunnsaktører så vel innenfor som utenfor våre egne sektorer. Bred kontakt med andre forbund er nødvendig. Vi trenger i de store saker innflytelsesrike aktører på vår side. Fortsatt utnyttning av slike nettverk i kombinasjon med videreføring av målrettet arbeid opp mot politiske partier både på Stortinget og i regjeringskontorene vil øke forbundets evne til å lykkes i ambisjonene om økt lønn og bedre arbeidsbetingelser for medlemmene. En utbygd organisasjon som styrker sin rolle som politisk aktør, vil bedre Forskerforbundets gjennomføringsevne og dermed mulighetene til å nå de målene som representantskapet fastsetter når arbeidsprogrammet vedtas.

På denne bakgrunnen er det grunn til å se fram til en grundig debatt på representantskapsmøtet om arbeidsprogrammet og dermed også om forbundets syn på seg selv som fagforening.

Viktige veivalg

Av Randi Halveg
Iversby, medlem av
Forskerforbundets
hovedstyre

Det utøves politikk hver dag i Forskerforbundets mange organisasjonsledd. Rammer og retning for denne politikken vedtas hvert tredje år på forbundets representantskapsmøte i form av arbeidsprogrammet, som er det politiske langtidsprogrammet. Utarbeidelsen av forslag til arbeidsprogram er en lang prosess som hovedstyret leder, og dokumentet har vært på en bred høring i lokallag og fagpolitiske foreninger. Representantskapsmøtet er likevel et politisk verksted der delegatene kan komme med nye forslag eller endre foreslått tekst. Den politiske debatten på representantskapsmøtet ønskes velkommen.

Viktige politiske temaer for forbundet er blant annet midlertidighet, omstillinger og medbestemmelse. Hvorfor skjer det ikke noe med midlertidigheten i akademia på tross av at alle er enige om at den er for stor? Hvordan flytte vern av kollegiale organer og akademisk frihet fra festtalene over til praktisk politikk? Hvordan gi reell medbestemmelse i omstillingsprosesser? Dette er hverdagskost for mange av våre medlemmer hvor institutter nedbemannes, høyskoler fusjoneres, universitetstrangen vokser og forskningstiden er et knapphetsgode.

For at et arbeidsprogram skal være mulig å styre etter, må det være tydelig og ha klare mål. Dette er ikke enkelt. Vårt fremste mål er å bedre lønns- og arbeidsvilkårene i sektoren, dette er jobb nr. 1 for en fagforening. Og det er nok å ta fatt i. Vårens streik i offentlig sektor viste med all mulig tydelighet at det er langt igjen før kompetanse verdsettes høyt nok. Streiken viste også at det ikke finnes enkle løsninger for å tette igjen lønnsgapet til privat sektor. Dette er et langsiktig arbeid som krever prioritet og innsatsvilje.

Når flinke folk velger privat sektor fordi lønnsgapet øker, er det flere enn Forskerforbundet som bør bli bekymret. I inneværende representantskapsperiode har arbeidet for bedre lønnsvilkår blitt intensivert, men det er langt igjen før fruktene kan høstes. Forskerforbundet må derfor gi dette arbeidet ytterligere prioritet i kommende periode.

Vi skal være ansvarlige samfunnsaktører, men ikke på en slik måte at bevilgende myndigheter og sentrale arbeidsgivere som stat og kommuner slapper av på sine mål på dette området. Kristin Halvorsen sa under et besøk i Guldalen barnehage i mars at de som jobber i barnehagen, fortjener høyere lønn, og at arbeidet deres må verdsettes høyere. Det var befriende å lese dette, for selv om kunnskapsministeren er nøye på å vise til at partene i arbeidslivet har ansvaret for lønnsoppgjørene, viser hun politisk lederskap ved å peke på at lønn er et virkemiddel for kvalitet og rekruttering. Dette må gjelde hele hennes ansvarsfelt som statsråd, og det gir derfor håp om økt erkjennelse av at lønn er et viktig virkemiddel i en sektor som er så avgjørende for samfunnets og velferdsstatens videre utvikling.

Følg oss på facebook!
facebook.com/forskerforbundet

facebook

Følg oss på twitter!
twitter.com/Forsker

twitter

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

Knuste NTNU i retten

Elisabeth Egholm Jacobsen har kjempet i fem år for å få rett til fast jobb ved NTNU. Nå har retten slått fast at hun ble ulovlig oppsagt.

[...]

– Det har vært veldig vanskelig å vente i så mange år. Det har vært det tøffeste. Men jeg har hatt veldig god støtte i mine advokater, først i Forskerforbundet, og etterhvert Johan Widerøe, Harald Venger og Runar Homble, sier Jacobsen.

Universitetet tapte på alle punkter i retten, og ble også dømt til å betale nær 2,2 millioner kroner i erstatning og saksomkostninger.

NRK.no 3. august

Krever ekstra lønn etter streiken

Forskere som må jobbe overtid for å ta igjen arbeid etter streiken må få ekstra lønn, mener streikeleder.

– De som nå må ta igjen ting som ikke ble gjort under streiken må få ekstra lønn for det, krever lederen av Forskerforbundet ved

UiB, Bjarne Andreas Meidell.

På Høyden (UiB) 13. juni

Frykter lærerflukt

Forskerforbundet frykter lærerflukt fra høgskolene til videregående skole på grunn av lønnsoppgjøret. Ifølge forbundets gjennomgang av hovedtariffoppgjøret i år tar nemlig KS langt bedre vare på utdanningsgruppene enn staten.

Begynnerlønnen til en lektor med tilleggsutdanning er nå 448.400 kroner i året, mens tilsvarende for en høgskolelektor bare er 396.900 kroner. Forskjellen i begynnerlønnen vil dermed øke til 51.500 mellom en lektor med tilleggsutdanning og en høgskolelektor.

– Årets lønnsoppgjør svekker rekrutteringen av høgskolelektorer til de statlige høgskolene, sier Bjarne Hodne, leder i Forskerforbundet.

ANB 13. juni

FORSKER FORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning, museer og kulturminnevern.

Forskerforbundet har 18 000 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannende.

- Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
- Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidssstedet og sentralt.
- Du får bistand i spørsmål om dine lønns- og arbeidsvilkår.
- Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2010–2012

Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)
Jan Hongslo, Folkehelseinstituttet (nestleder)
Kristin Dæhli, NTNU
Marit Eriksen, Høgskolen i Østfold
Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen
Kåre-Olav Stensløyken, Universitetet i Oslo
Tom Roar Eikebrokk, Universitetet i Agder (1. vara)
Annelise Brox Larsen, Universitetet i Tromsø (2. vara)
Stig Ove Hjelmevoll, Universitetssykehuset i Nord-Norge HF (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrud Lem
Arkivleder Kristine K. Brox
Kommunikasjonsleder Arvid Ellingsen
Informasjonsleder Unn Rognmo
Spesialrådgiver Birgitte Olafsen
Avdelingssjef Bjørn T. Berg
Rådgiver Jon W. Iddeng
Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen
Rådgiver Kjetil Mørk
Rådgiver Tanya Nymo
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Haakon Utne Kierulf
Advokat Mariann Helen Olsen
Advokatfullmektig Hildur N. Nilssen
Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Seksjonsleder Elisabeth Tindeland
Organisasjonskonsulent Natasa Duric
Førstesekretær Gerd Sandvik
Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilsen
Økonomikonsulent Siri Johannessen
Regnskapskonsulent Bjørn Jensen
Regnskapssekretær Elisabeth Johansen
Organisasjonssekretær Turid Cordtsen
Førstesekretær Linda Pettersson
Førstesekretær Inger Marie Højfeldt
Sekretær Hans Askildsen
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Tore Sandnes
Sekretær Renate Storli

Bioforsk Plantehelsetilstand på Ås har nasjonalt ansvar for foli innen plantehelsetilstand og plantevern. Viktige forskningsoppgaver er miljøvennlig og effektiv bekjemping av skadegjørere for å sikre planteprodukter av høy kvalitet og trygg mat. Forskningsaktiviteter inkluderer også strategisk grunnforskning relatert til skadegjørere på planter.

Bioforsk Plantehelsetilstand søker:

Forskningssjefer og administrasjonssjef

Vi søker fire forskningssjefer med seksjonslederansvar til fagseksjonene:

- Skadedyr - Soppjukdommer - Virus, bakterier og nematoder - Ugras, genetik og bioteknologi. Seksjonene arbeider med forsknings- og utviklingsoppgaver primært innen planteskadegjørere.

Vi søker også administrasjonssjef med relevant kompetanse til å lede seksjon Administrasjon og service. Seksjonen har oppgaver innen økonomi, personal, IT, arkiv, resepsjon, kantine, bibliotek og drift av bygninger.

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema, se www.bioforsk.no, under ledige stillinger.

Søknadsfrist: 1. oktober 2012 Arbeidssted: Ås i Akershus

www.bioforsk.no

Forskning former framtida

Bioforsk er et landsdekkende forskningsinstitutt med hovedfokus på trygg matproduksjon, rent miljø og økt verdiskaping. Instituttet vektlegger en langiktig ressursforvaltning, internasjonalisering og bred kontakt med brukere og kunder. Bioforsk er tilstede i alle landdeleer med om lag 460 medarbeidere.

Forskerforum

Nyheter

Reportasje

Kritikk og debatt

Arkiv

Les Forskerforum på nettet

- daglige oppdateringer fra forskning og høyere utdanning
- stillingsannonser
- pdf av papirutgaven
- pdf-en kan også leses på nettbrett

Velkommen til www.forskerforum.no

The screenshot displays the Forskerforum website interface. The main content area features several article teasers with images and headlines. The sidebar on the right contains a 'Notiser' (Notices) section with links to various news items, a 'Last ned PDF av bladet' (Download PDF of the magazine) button, and a preview of the magazine cover titled 'Kompetanseløst'.

Ja til fusjon
Høgskolen i Buskerud og Høgskolen i Vestfold har vedtatt sammenslåing fra nyttår. [Les mer »](#)

Kvinner føler seg forbigått
Teologisk fakultet i Oslo preges av uformell ansettelsespraksis, konkluderer ny rapport. Bare 2 av 18 fast ansatte er kvinner. [Les mer »](#)

Streiken kostet 800 millioner
Også fagforeningenes streikekasser fikk seg en real smell. [Les mer »](#)

Notiser

- Plagiat florerer [Les mer »](#)
- Stanser sanksjoner mot professor [Les mer »](#)
- Rektorer ønsker fusjon [Les mer »](#)
- Gamle professorer ved UiB [Les mer »](#)
- UiN utdanner i øst [Les mer »](#)

Last ned PDF av bladet

Forskerforum
Kompetanseløst